

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Zdravotně sociální péče

**IMPROVIZOVANÁ ROLE BEZDOMOVCE
SEBEZKUŠENOST V KONTEXTU REAKCÍ VEŘEJNOSTI**

Bakalářská práce

Autor práce: Sandra Korešová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Milan Tomka, PhD.

Jihlava 2025

Vysoká škola polytechnická Jihlava

Tolstého 16, 586 01 Jihlava

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce:	Sandra Korešová
Studijní program:	Zdravotně sociální péče
Garant studijního programu:	Mgr. Jana Gabrielová, PhD.
Název práce:	Improvizovaná role bezdomovce - sebezkušenost v kontextu reakcí veřejnosti
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Milan Tomka, PhD.
Cíl práce:	Cílem výzkumu bude prostřednictvím autentického zážitku experimentátora v reálných podmínkách přiblížit vnímání bezdomovectví ve vazbě na vnější projevy veřejnosti. V práci budou využity postupy kvalitativního výzkumu, experiment a pozorování.

Abstrakt

KOREŠOVÁ, Sandra: Improvizovaná role bezdomovce sebezkušenost v kontextu reakcí veřejnosti. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Katedra sociální práce. Vedoucí práce: doc. PhDr. Milan Tomka, PhD. Stupeň odborné klasifikace: bakalář. Jihlava, 2025

Tato bakalářská práce se zaměřuje na zkoumání vnímání bezdomovectví veřejností prostřednictvím autentického zážitku experimentátora v reálných podmínkách. Cílem práce je přiblížit, jak veřejnost reaguje na bezdomovce, a analyzovat vnější projevy a interakce s touto sociální skupinou. Práce je rozdělena na teoretickou a výzkumnou část. Teoretická část se zabývá základními pojmy spojenými s bezdomovectvím, jako je samotný pojem bezdomovce, specifické aspekty subkultury bezdomovců, včetně jejich chování, zdravotního stavu, chudoby, sociálního vyloučení, měření bezdomovectví a vnímání bezdomovců veřejností a dalšími pojmy, které jsou podkladem pro výzkumnou část. Výzkumná část obsahuje zpracování výzkumu, ve kterém byly použity metody kvalitativního výzkumu, experiment a pozorování, spolu s kvantitativním dotazníkovým šetřením, jehož cílem bylo získat hlubší vhled do postojů veřejnosti vůči bezdomovcům.

Klíčová slova

Bezdomovectví; Bezdomovec; Experiment; Improvizovaná role; Reakce veřejnosti; Sebezkušenost

Abstract

KOREŠOVÁ, Sandra: The Improvised Role of a Homeless Person: Self-Experience in the Context of Public Reactions. Bachelor Thesis. University of Polytechnic Jihlava. Department of Social Work. Head of thesis PhDr. Milan Tomka, PhD. Degree of Professional Qualification: Bachelor. Jihlava, 2025

This bachelor's thesis focuses on examining public perceptions of homelessness through the authentic experience of the experimenter in real-life conditions. The aim of the thesis is to explore how the public reacts to homeless individuals and to analyze external manifestations and interactions with this social group. The thesis is divided into a theoretical and a research part. The theoretical section addresses fundamental concepts related to homelessness, such as the definition of a homeless person, specific aspects of the homeless subculture, including their behavior, health status, poverty, social exclusion, the measurement of homelessness, and public perceptions of homeless people. These concepts provide a foundation for the research part. The research section presents the findings of the study, utilizing qualitative research methods, including experiment and observation, as well as quantitative data collected through a survey, aiming to gain deeper insights into public attitudes toward homeless people.

Keywords

Homelessness; Homeless; Experiment; Improvised role; Public reaction; Self-experience

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Podle § 47b zákona o vysokých školách souhlasím se zveřejněním své práce podle směrnice prorektora pro studium č. 2/2020, a to bez ohledu na výsledek obhajoby.

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 1. prosince 2025

.....

Podpis studentky

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat v první řadě vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. Milanu Tomkovi, Ph.D. za jeho vedení mé bakalářské práce a jeho ochotu, trpělivost, empatii, rady, poznatky, především za věnovaný čas a zpětnou vazbu. Dále bych chtěla poděkovat svojí rodině a přátelům za podporu a trpělivost po celou dobu mého studia. V neposlední řadě bych ráda poděkovala všem, kteří se podíleli svojí účastí na výzkumu.

Obsah

Seznam grafů	9
Seznam tabulek	10
Seznam zkratk.....	11
Úvod	12
1. Teoretická část	13
1.1. Bezdomovectví	13
1.1.1. Formy bezdomovectví.....	13
1.1.2. Pojem „bezdomovec“	14
1.2. Specifické aspekty subkultury bezdomovců	15
1.2.1. Místa pobývání bezdomovců	15
1.2.2. Specifika vzhledu bezdomovců	16
1.2.3. Chování a projevy bezdomovců	17
1.2.4. Zdravotní stav bezdomovců.....	17
1.2.5. Chudoba, sociální vyloučení a bezdomovectví	18
1.2.6. Měření bezdomovectví	19
1.3. Vnímání lidí bez domova veřejností	20
1.3.1. Veřejné mínění o bezdomovectví	20
1.3.2. Mýty a skutečnost o bezdomovectví	21
1.3.3. Intervenční opatření v boji proti bezdomovectví	22
1.3.4. Postoje evropských občanů k bezdomovectví	22
1.3.5. Veřejné postoje a jejich vliv na strategie v boji proti bezdomovectví	23
1.3.6. Návrhy pro zlepšení veřejného prostoru pro bezdomovce	23
1.3.7. Bezdomovectví jako globální fenomén.....	24
1.3.8. Povědomí o různých formách bezdomovectví.....	24
1.3.9. Různorodost a individuální příběhy lidí bez domova.....	25
1.3.10. Přehodnocení běžných mýtů a pravd o bezdomovectví.....	25
2. Výzkumná část	26
2.1. Cíl výzkumu a výzkumné otázky	26
2.2. Metodologie výzkumu	27
2.2.1. Pozorování	27
2.2.2. Experiment.....	27
2.2.3. Dotazníkové šetření	28
2.2.4. Tvorba dotazníku	28
2.3. Metodika výzkumu	28
2.3.1. Etický standart výzkumu	29
2.3.2. Bezpečnost při realizaci výzkumu	29

2.3.3.	Místo výzkumu	29
2.3.4.	Výběr zúčastněných na výzkumu	29
2.3.5.	Metoda a proces sběru dat	30
2.3.6.	Zpracování dat a analýza dat	30
2.3.7.	Realizace výzkumu	30
2.4.	Výsledky výzkumu — Reakce veřejnosti na improvizovaného bezdomovce	31
2.4.1.	Rozbor celkového počtu probandů.....	31
2.4.2.	1. Kategorie: Agresivní reakce.....	33
2.4.3.	2. Kategorie: Odmítnutí	34
2.4.4.	3. Kategorie: Reakce s nezájmem	36
2.4.5.	4. Kategorie: Vyhýbavá reakce.....	37
2.4.6.	5. Kategorie: Tichá distance	38
2.4.7.	6. Kategorie: Reakce se zájmem	39
2.4.8.	7. Kategorie: Pozitivní vnímání a přijetí	41
2.4.9.	8. Kategorie: Poskytnutá pomoc.....	42
2.5.	Výsledky výzkumu — Vnímání bezdomovců veřejností	44
2.5.1.	Rozbor celkového počtu respondentů.....	44
2.5.2.	Výsledky dotazníkového šetření	45
2.6.	Diskuze.....	52
2.7.	Limity výzkumu	54
Závěr		55
Seznam použitých zdrojů.....		56
Přílohy.....		60

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů	31
Graf 2: Seskupení odhadovaného věku u mužů	32
Graf 3: Seskupení odhadovaného věku u žen	32
Graf 4: Počet probandů, kteří darovali 20 Kč <i>Zdroj: vlastní zpracování</i>	43
Graf 5: Pohlaví respondentů	44
Graf 6: Seskupení odhadovaného věku u mužů	45
Graf 7: Seskupení odhadovaného věku u žen	45
Graf 8: 1. Myslíte si, že většina z nich je duševně nemocná? <i>Zdroj: vlastní zpracování</i>	46
Graf 9: 2. Myslíte si, že většina z nich zneužívá drogy a alkohol?	46
Graf 10: 3. Myslíte si, že většina z nich je nebezpečná a agresivní? <i>Zdroj: vlastní zpracování</i> ..	47
Graf 11: 4. Myslíte si, že jejich špatné rozhodnutí v životě vedlo k tomu, že jsou teď na ulici? <i>Zdroj: vlastní zpracování</i>	47
Graf 12: 5. Myslíte si, že dávají přednost svobodě života na ulici, před povinnostmi bydlící populace? <i>Zdroj: vlastní zpracování</i>	48
Graf 13: 6. Myslíte si, že většinu svých peněz utratí za alkohol nebo drogy? <i>Zdroj: vlastní zpracování</i>	48
Graf 14: 7. Myslíte si, že bude stačit to, aby si našli práci a tím by se vrátili zpět do života bydlící populace?	49
Graf 15: 8. Myslíte si, že žijí v nehygienických podmínkách, protože jim tak žít vyhovuje? <i>Zdroj: vlastní zpracování</i>	49
Graf 16: 9. Myslíte si, že jsou zodpovědní za svou životní situaci, ve které se teď nachází?	50
Graf 17: 10. Myslíte si, že většina z nich jsou nevšimavý a nevděční za pomoc, kterou dostanou?	50
Graf 18: 11. Myslíte si, že většina z nich má nižší inteligenci?	51
Graf 19: 12. Myslíte si, že to, že zapáchají je pro ně vyhovující? <i>Zdroj: vlastní zpracování</i>	51
Graf 20: Reakce veřejnosti na bezdomovce (zobrazeno ve škále)	52

Seznam tabulek

Tab. 1: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Agresivní reakce.....	33
Tab. 2: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Odmítnutí.....	34
Tab. 3: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Agresivní reakce.....	36
Tab. 4: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Vyhýbavá reakce	37
Tab. 5: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Tichá distance	38
Tab. 6: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Reakce se zájmem.....	39
Tab. 7: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Pozitivní vnímání a přijetí	41
Tab. 8: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Poskytnutá pomoc	42

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
ETHOS	Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení
FEANTSA	Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci
VŠPJ	Vysoká škola polytechnická Jihlava

Úvod

Cílem této bakalářské práce je zkoumat vnímání bezdomovců veřejností, což je téma, které je v České republice částečně tabuizováno. Bezdomovectví v české společnosti narůstá, přičemž jeho hlavními příčinami jsou faktory jako ekonomická nejistota, nedostatek dostupného bydlení, sociální vyloučení a také osobní problémy, například ztráta zaměstnání, dluhy či rozpad rodiny. Navzdory této rostoucí problematice je bezdomovectví stále často nepochopené a obklopené negativními stereotypy a mýty.

Motivací k výběru tohoto tématu byla snaha lépe porozumět tomu, jak veřejnost bezdomovce vnímá, a také přispět k osvětě v oblasti sociálního vyloučení. Bezdomovectví je fenomén, který má dopad nejen na samotné jednotlivce bez domova, ale také na celou společnost, a proto je jeho aktuálnost nezpochybnitelná. V době rostoucích sociálních nerovností je důležité pochopit postoje veřejnosti a nalézt způsoby, jak tyto postoje formovat, aby směřovaly k větší empatii a porozumění.

Tato práce je aktuální zejména z důvodu, že česká společnost čelí stále většímu počtu lidí bez domova, přičemž veřejné mínění často zůstává neinformované nebo ovlivněné stereotypy. Cílem experimentu, ve kterém se experimentátorka vžila do role bezdomovce, je poskytnout nový pohled na to, jak jsou bezdomovci vnímáni. Tento autentický přístup umožňuje získat zcela jedinečné a přímo pozorované reakce veřejnosti, čímž se rozkrývají nejen předsudky, ale i empatie, které mohou být skryté v každodenních interakcích.

Teoretická část práce definuje klíčové pojmy spojené s bezdomovectvím, jako je sociální vyloučení, chudoba, zdravotní rizika a další aspekty, které tuto problematiku provázejí. Výzkumná část pak využívá kombinaci kvalitativního výzkumu, respektive pozorování a experiment, dále pak kvantitativního dotazníkového šetření, aby bylo možné získat hlubší porozumění tomu, jak veřejnost reaguje na bezdomovce a jaké postoje vůči nim zaujímá. Tento přístup umožňuje lépe porozumět tomu, jaké mýty a předsudky se v povědomí veřejnosti udržují a jakým způsobem mohou ovlivňovat interakce s lidmi bez domova.

1. Teoretická část

1.1. Bezdomovectví

Označení bezdomovství a bezdomovectví jsou významově stejné pojmy, které jsou ve významu sociální jev, který závisí na různých okolnostech a označuje extrémní formu sociálního vyloučení (Matoušek a kol., 2005, str. 315). V některých zemích je bezdomovství zcela novým a téměř neprobádaným jevem, který běžně není používán v politickém a právnickém kontextu. Společnost má problémy rozpoznat chudobu a její rozsah. Upozorňuje se na problémy, které dříve nebyly veřejnosti tolik známé, zjišťují se další vážnější problémy jako je například sociální vyloučení na venkově: sociální segregaci a společenské vyloučení. Od začátku devadesátých let všichni začali rozpoznávat tvrdou povahu chudoby a její komplexní a různorodou realitu, které se velmi rychle rozšiřuje a prohlubuje, začíná se upevňovat pozicí tam, kde jsme neměli zvykem to zahlédnout. Je to zcela nová situace. V zemích střední a východní Evropy bylo vidět chudé a lidi v nouzi komunismem popíráno. Jednodušší pro nás bylo přesunout sociální problémy k našim sousedícím státům, buď těm, kteří byli blíží, nebo i těm vzdálenějším nás uklidňovalo (Hradečtí, 1996, str. 29). Když po roce 1989 začaly končit podniky a uzavíraly se ubytovny, tak se problém s bezdomovectvím začal ještě více projevovat. Málokdo byl připraven za to změnit svůj životní styl a také málokdo byl schopen ji zvládnout. Někteří lidé se nemohli přizpůsobit novým politicko-ekonomickým podmínkám a neuměli se vyrovnat s nově nabytou svobodou, které vyžadovala větší osobní zodpovědnost a zvýšené nároky (Průdková, Novotný, 2008, str. 11).

1.1.1. Formy bezdomovectví

Existují tři hlavní formy bezdomovství: zjevné, skryté a potenciální (MAREK, Jakub; STRNAD, Aleš a HOTOVCOVÁ, Lucie, 2012, str. 14). Zjevní bezdomovci Jsou nejvíce viditelní. Jsou to jedinci, kteří přežívají na ulici, nádraží a dále ti, kteří v zimě hledají přenocování v zimní noclehárně, nebo noclehárně poskytované městem či charitní organizací, případně v azylovém domě (Hradečtí, 1996, str. 36). Skrytí bezdomovci Tito jedinci nemají možnost trvalého bydlení a namísto života na ulici volí alternativní strategie. Ačkoliv mají místo k přespaní, z hlediska práva jsou považováni za bezdomovce, neboť nepobývají v oficiálním bydlení. Jejich způsob života je podobný bezdomovectví, protože se uchylují do ubytoven, nocleháren nebo k přátelům (MAREK, Jakub; STRNAD, Aleš a HOTOVCOVÁ, Lucie, 2012, str. 14). Potencionální bezdomovci Jsou jedinci, jenž obvykle mají zaměstnání, ale vlastní bydlení a jejich životní situace je nejistá, domov, který momentálně mají mohou ztratit ze dne na den. Žijí v podmínkách, jež jsou často proměnlivé a nejisté. Tato skupina je pestře složená, zahrnuje nejen mladé lidi, ale i jednotlivce v rozvodovém procesu, nezaměstnané, osoby závislé na návykových látkách, patologické hráče a další. Pro mnohé z těchto jedinců je hlavním problémem fakt, že často neprojevují snahu získat trvalé bydlení (Hradečtí, 1996, str. 41).

1.1.2. Pojem „bezdomovec“

Podle Slovníku sociální práce Oldřicha Matouška z roku 2003 lze bezdomovce definovat jako osoby, které nemají trvalé bydlení a často také nemají stabilní zaměstnání. Tito jedinci jsou často izolováni od zdrojů, které jsou normálně dostupné ostatním občanům, včetně sociálního podpůrného systému (Matoušek, 2016).

Další definování nám popisuje, že bezdomovec je jednotlivec, který se ocitl v situaci sociálního vyloučení z různých důvodů, což může zahrnovat ztrátu bydlení nebo hrozbu této ztráty, a proto žije na veřejných místech nebo v nepřiměřených a nejistých bytových podmínkách. Důležité je si však uvědomit, že bezdomovec především ztratil domov (Průdková, T., Novotný, P., 2008, str. 10).

Často se jedná o jedince, kteří jsou opuštěni, nemají pevné vztahy, chybí jim zázemí a trápí se nedostatečným sebevědomím a hledáním své důstojnosti. Prožívají beznaděj, vnímají svůj život jako bezvýznamný. Tito lidé často pociťují hořkost vůči životu a skrývají svá psychická zranění, která mohou vyústit v duševní onemocnění, nebo mají fyzická omezení. Jejich začlenění do společnosti bývá problematické, a někteří z nich se stávají dobrodruhy, tuláky, nedospělými jedinci nebo lidmi, kteří dosud nedosáhli emocionální zralosti. Procházejí náročnými obdobími a mohou se cítit jako ztroskotanci, což může být důsledkem například rodinného vydědění, osíření nebo ovdovění. Spousta z nich jsou jako jakýkoli jiný člověk, jež podlehl tlaku své těžké životní situace (Hradecký, 2005, str. 8).

Aktuálně je v odborných debatách využíváno slovní spojení „*lidé bez domova*“ nebo „*lidé bez přístřeší*“ (Schwarzová G. in Matoušek a kol., 2005, str. 315).

Nízké společenské postavení bezdomovců vedlo k vytvoření obranného mechanismu, který spočívá v hierarchizaci této skupiny lidí. Bezdomovci se snaží začlenit do společnosti lidí bez domova, ke které na první pohled patří. Bydlící společnost často má iluzi, že lidé bez domova sami mohou změnit svou situaci, a proto je často vnímána jako homogenní skupina. Aby jednotlivci z této skupiny zvýšili své postavení, identifikují se s těmi, kteří usilují najít zaměstnání a bydlení. Tím se postaví nad ostatní bezdomovce, kteří, podle jejich názoru, neprojevují snahu. Ostatní, kteří se nesnaží usilovat, se dále dělí. Klíčovým obranným mechanismem této skupiny je tvrzení, že nikdo nerozumí jejich osobní situaci, kterou nelze jednoduše změnit. Cítí se rezignovaní, a aby zakryli své vlastní neúspěchy, poukazují na selhání jiných. Často zdůrazňují vlastnosti, kterými se sami cítí obohaceni a které nemají jednotlivci bez těchto vlastností (MAREK, Jakub; STRNAD, Aleš a HOTOVCOVÁ, Lucie, 2012, str. 61).

Označením „*děti ulice*“ je myšleno označení mladistvých jedinců z rozvojových zemí, kteří buď nemají rodiče, nebo je nepoznali, a byli nuceni opustit svůj domov kvůli chudobě. Tyto osoby žijí na ulici, což znamená, že nemají možnost vrátit se do svého domova, a tak se ulice stává jejich rodinou a jediným místem, které mohou nazývat domovem. Těmto malým bezdomovcům nezbyvá žádná jiná možnost než přežívat jako dospělí bezdomovci, a to prostřednictvím krádeží a žebrání. Jejich přenocování je také totožné jako u dospělých. (Bednářová Z., Pelech L., 2003, str. 22).

Při popisování své adolescence mladými bezdomovci se často vyskytuje silný pocit nepřijetí až odmítání ze strany svých rodičů, ať už biologických či adoptivními. Tento pocit je spojen s životní

nejistotou, což může mít za následek pokusy vyhledávat bezpečí na jiném místě prostřednictvím problémového chování či negativními vztahy. Někteří z těchto mladých lidí mají dojem, že byli odsunuti, ignorováni, nepotřebnými, nebyly chtěnými a nedostávali lásku. Neví se, zda toto vnímání bylo objektivní pravdou, ale pro ně bylo zásadní, že se takto cítili (VÁGNEROVÁ, M., CSÉMY, L., MAREK, J., 2013, str. 36).

U mladých bezdomovců je poměrně nízký výskyt alkoholismu, jelikož alkoholová závislost se vyvíjí postupně během let jeho konzumování. Poměrně častou závislostí je drogová závislost, protože mladí jedinci se snaží experimentovat s omamnými látkami a chtějí být zdrogování čímkoliv to jde. Svůj vzhled si udržují a chodí oblečení ve značkovém oblečení ve stylu punku nebo hip-hopu. Odmítají být označeni za bezdomovce, jelikož pro ně význam tohoto slova znamená postarší jedinec bez střechy nad hlavou a tvrdí, že takto neskončí. Označují se za děti ulice, squatery či toxicky. Pokud komunikaci s rodiči ještě neutnuli, tak preferují elektronickou komunikaci ve formě e-mailu či SMS. Pro mladého bezdomovce je skupina lidí na ulici jemu blízká významově jako jeho nová rodina (MAREK, Jakub; STRNAD, Aleš a HOTOVCOVÁ, Lucie, 2012, str. 94, 95).

Dítě, které žije v nedůstojných životních podmínkách může být v dospělosti zraněno sociálním vyloučením (Hradečtí, 1996, str. 33).

Chronické bezdomovectví u mladých lidí často souvisí s faktory jako je domácí násilí, závislosti a negativní vliv vrstevníků. Tyto problémy jsou obtížné řešit a jejich dopady je těžké měřit (FRAME, Selby, 2017).

1.2. Specifické aspekty subkultury bezdomovců

1.2.1. Místa pobývání bezdomovců

Je třeba si uvědomit, že bezdomovectví není pouze otázkou bydlení, ale souvisí i s přístupem k zdravotní péči a sociální podpoře. Pro správné řešení tohoto problému je nutné zaměřit se na rizikové faktory, které k bezdomovectví přispívají, a zavést strukturální změny, které zajistí dostupné bydlení a podporu pro tyto zranitelné skupiny (American Psychological Association. 2011).

Bydlení je specifickým prvkem, který vytváří prostor pro rodinný život a další mezilidské společenské aktivity, a zároveň ovlivňuje klíčové hodnoty, jako jsou zdraví, vzdělání a práce. Tímto způsobem se stává oblastí, která může mít významné sociální dopady, například na kvalitu rodinného života, partnerské vztahy, spoluexistenci generací a výchovu dětí. Ovlivňuje také úroveň vzdělanosti, úspěšnost na trhu práce a celkovou kulturnost života. Problematika bydlení tak není ve společenské politice izolována, ale je spojena s ostatními oblastmi lidského života (Krebs a kol., 2015, str. 406).

Bezdomovci jsou především lákáni do větších měst s více než 20 000 obyvateli. Jinými slovy, čím větší je město, tím větší pravděpodobnost, že tam budou bezdomovci. Podle odhadů je asi polovina bezdomovců využívající sociálních a ubytovacích služeb, pobývajících v azylových domech, nebo byla hospitalizována či uvězněna. Muži tvoří většinu bezdomovců, kteří nocují venku, zatímco v azylových domech je poměr mužů a žen vyrovnanější (Česká tisková kancelář, 2019).

Místa, kde mohou lidé bez domova přebývat jsou různorodá. Například spaní v autě může být pohodlné, ale nedává dostatečnou jistotu a může být nelegální. Levné motely jsou bezpečnější

než ulice, ale jejich podmínky mohou být nepohodlné a rodiny se mohou brzy vrátit na ulici. Úložné jednotky poskytují bezpečné a suché prostředí, i když nejsou ideální pro dlouhodobé bydlení. Veřejné parky: Lákavé pro svou veřejnou povahu, ale mohou být nejisté a bezdomovce mohou vyhnat místní autority. V nejhorším případě ulice, pokud je to nevyhnutelné, ale je to pro jedince nepohodlné a nebezpečné a může přinést další problémy. Stanová městečka mohou poskytnout dočasný úkryt, ale jsou kontroverzní a města je snaží rozpustit. Opuštěné budovy nabízejí příjemné spaní, ale nejsou tak bezpečné jako noclehárny pro bezdomovce. Přespávání u přátel a rodiny je také možnost a díky ní vznikl fenomén "couch surfing", kdy lidé bez domova tráví každou noc u známých (Mahwish Moiz, 2023).

1.2.2. Specifika vzhledu bezdomovců

Při rozlišování bezdomovce je jako první znak vzhled. Udržení osobní hygieny na ulici je velmi problematické, proto někteří jedinci nechtějí využívat veřejné sprchy, nebo sprchy v charitativních organizacích, i když v charitativní organizaci mají větší možnost provést svoji osobní hygienu než na ulici, nebo ve veřejné sprše. Pokud se ale rozhodnou využít veřejné sprchy musí zaplatit finanční příspěvek. Další možností je mít ochotné příbuzné, kteří je nechají použít jejich hygienické zázemí. Osoby, které jsou na ulici kratší čas si potřebují své hygienické návyky zachovat, protože hygiena v nich vzbuzuje pocit hrdosti, a proto že se tak mohou odlišit od subkultury bezdomovců. Velký zájem o hygienu je také u mladých lidí, prostitutek, nebo u lidí provozujících drobnou kriminální formu. V případě kriminální formy je žádoucí pečovat o svůj vzhled, jelikož neupravená osoba je více nápadná a vzbuzuje pozornost. V terénu jsou vlasy poznávacím prvkem. V terénu mohou vlasy sloužit jako důležitý identifikační prvek, přičemž péče o vlasy na ulici představuje značnou výzvu a bezdomovci mají zřídka možnost udržet si je čisté (MAREK, Jakub; STRNAD, Aleš a HOTOVCOVÁ, Lucie, 2012, str. 61, 62).

Zpočátku se lidé bez domova snaží udržovat svou osobní hygienu a pravidelně vyměňovat své spodní prádlo podle svých obvyklých návyků. Naopak ti, kteří žijí na ulici po dlouhou dobu se během celé zimy často nevysprchují a nevěnují tomu žádnou zvláštní pozornost. Parazitě často způsobují potřebu časté výměny spodního prádla nošeného několik týdnů. Bezdomovkyně se někdy snaží o různé způsoby pečovat o svou osobní hygienu, ale obvykle trpí nedostatkem péče o sebe více než muži bez domova (Průdková, Novotný, 2008, str. 23).

Hygiena a vzhled jsou klíčové při rozlišování mezi bezdomovci, kteří se snaží skrýt svůj stav a těmi, kteří již rezignovali a otevřeně projevují svou situaci. Dlouhodobě bezdomovci, kteří si uchovávají hygienické návyky na to pociťují hrdost. Fobie ze sprchy, zejména u psychiatrických případů a závislých na návykových látkách, může být spojena s klaustrofobickými úzkostnými stavy vyvolanými zážitky z léčení a nedobrovolného mytí. Nevhodná hygiena bezdomovců vede k známým předsudkům ze strany veřejnosti. V některých zemích je hygiena přístupnější, a proto je vzhled bezdomovců lepší. Oblečení, zejména u mladých bezdomovců, je bráno symbolem postavení, přesto je skutečnost jiná a slouží spíše jako psychologická obrana vlastní identity. Bezdomovci si berou oblečení z kontejnerů, mají možnost využít charitativní organizace, kde dostanou oblečení. Je jasné, že většina bezdomovců nemá za rohem pračku, kde by si své oblečení vyprali, proto jej perou v rukou. Nepoužitelné oblečení se zbaví a najdou si nové. Jednotlivé kusy si volí tak, aby šli vrstvit na sebe, jelikož nalézt teplé oblečení je těžší. (MAREK, Jakub; STRNAD, Aleš a HOTOVCOVÁ, Lucie, 2012, str. 61, 62).

1.2.3. Chování a projevy bezdomovců

Život lidí bez domova je neznámý, úzkostlivý a zároveň se tito lidé potýkají s častým pocitem znuděnosti. Celý tento způsob života postihuje každého jedince jiným způsobem, ale mají společné nepřátele, kterými je znuděnost, opakovaný pocit nejistoty a často kladená otázka, kdo a kým jsou. Pro mnohé z nich existuje často útek z reality využít účinek alkoholu, jelikož se jinak odpoutat od myšlenek neumí. Díky alkoholu mohou ulehčit všechny věci, které se odehrávají v jejich mysli, a odložit si je do dalšího dne (Keller, 2013, str. 16).

Alkoholismus je závislost na konzumaci alkoholu, který má při dlouhodobém užívání účinky na imunitní systém v podobě jeho oslabení, onemocnění jater, neurologické komplikace, rakovinu či psychózy. Uživatel musí přísun alkoholu zvyšovat, aby dosáhl stejného účinku jako při prvotní konzumaci, jelikož se jeho tolerance prohlubuje. Závislost negativně mění mezilidské, pracovní vztahy a osobní prostředí. Alkoholismus není nárazová a občasná konzumace alkoholu (Matoušek, 2016).

Přesto osamělost a izolování se od společnosti může být klíčové při počátečním vzdalování se bydlící společnosti a vyloučení, více než alkoholismus s toxikomanií (Hradečtí, 1996, str. 44).

Alkohol a poruchy osobnosti často stojí za zanedbanou hygienou a někteří jedinci se nezabývají svým vzhledem (MAREK, Jakub; STRNAD, Aleš a HOTOVCOVÁ, Lucie, 2012, str. 61).

1.2.4. Zdravotní stav bezdomovců

Na začátku této kapitoly bych ráda uvedla doslovnou citaci z Listiny základních práv a svobod, kde v článku 31 je uvedeno následující *„Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.“*

Obecně se uznává, že bezdomovectví má významný vliv na různé aspekty života těch, kteří se s ním potýkají. V důsledku toho bylo zahájeno několik výzkumných projektů, které se zaměřují na specifické dimenze života těchto jedinců, včetně jejich zdravotního stavu a zkušenostmi se zaměstnáním (Fritzpatrick S., Kemp P., Klinker S., 2004, str. 50).

Zdravotní stav osob, které lze označit za bezdomovce vůči jejich sociální situaci je těžké shrnout prostřednictvím obecných symptomů, které by byly zpozorovatelné u nich. Existuje mnoho rizikových faktorů ovlivňujících zdravotní stav, kteří jsou společní pro tuto specifickou skupinu vzhledem k jejich životnímu stylu. Životní styl bezdomovců často neumožňuje udržovat zdravý životní styl. V situacích, kdy jsou biologické potřeby uspokojovány pouze sporadicky a často jen provizorním způsobem, je velmi obtížné hovořit zdravém životním stylu. Potřebu spánku, tepla a bezpečí může být mnohem lépe uspokojena v rámci trvalého domova. Jako dočasné řešení může sloužit ubytovna nebo azylový dům. Nicméně mnoho bezdomovců nachází jiné alternativy pro přespání. V těchto podmínkách je udržení fyzického a psychického zdraví značně komplikované (Šupková, 2007, str. 22).

Zdravotní stav bezdomovců je převážně ovlivněn tím, že u nich neexistuje možnost trvalého bydlení v podobě domu, bytu či jiné podoby bydlení jako je například ubytovna. Možnost mít dlouhodobě stabilní místo k bydlení je bezpochyby jednou z klíčových potřeb v životě jednotlivce (Kalnický, 2022, str. 67).

Bezdomovectví je úzce spojeno s komplikacemi fyzického a psychického zdraví. Lidé bez domova často čelí vysokému výskytu zdravotních problémů, jako jsou například infekce HIV/AIDS a

hepatitidou A, závislost na alkoholu a drogách, duševní nemoci, tuberkulóza a další vážné stavy. Tyto zdravotní obtíže, kterým čelí bezdomovci, jsou způsobeny řadou faktorů, včetně nedostatku bydlení, rasismu a diskriminace, překážek v přístupu k lékařské péči, nedostatečného zajištění základních potřeb a ochrany, omezených možností sociálních služeb a nedostatečné infrastruktury veřejného zdravotnictví (A. SLEET, David a HUGO FRANCESCUCCI, 2021).

Duševní zdraví je dalším důležitým aspektem, který ovlivňuje bezdomovectví. Lidé bez domova mají výrazně vyšší míru duševních chorob než průměrná populace. Deprese je běžným problémem, zvláště mezi ženami bez domova. Zneužívání návykových látek je také časté a přispívá k mentálním problémům (American Psychological Association. 2011).

1.2.5. Chudoba, sociální vyloučení a bezdomovectví

Chudoba může spojovat všechny bezdomovce, což znamená, že lidé, kteří nežijí v chudobě, mohou uniknout bezdomovství i v případě, že procházejí osobní krizí (Fritzpatrick S., Kemp P., Klinker S., 2004, str. 46).

Chudoba je pojmem, který má těsné vazby na konkrétní místo a čas. Před sto lety v Anglii byla chudoba definována jako nedostatečný příjem pro zajištění základního životního standardu, zatímco v Evropě ve druhé polovině 20. století byla chápána jako vyloučení z přijatelného životního standardu (Kotýnková, 2007, str. 7).

I když jednotlivec, který tráví noci v kartonových krabicích v průmyslových zemích poblíž parků, nádraží a ulic, je považován za symbol sociálního vyloučení uprostřed hojnosti a blahobytu, bezdomovectví nevyvolává u většiny populace tak silné pocity soucitu jako ostatní důsledky chudoby (Mareš, 1999, str. 57).

Potřeba je subjektivně pociťovaný nedostatek nezbytného pro život jedince, vyjádřený jako napětí nebo strádání. Může se týkat i škodlivých prvků, jako jsou kouření, alkohol nebo drogy a reflektující závislost na životních podmínkách. Potřeby motivují jedince k dosažení odpovídajících životních podmínek, což je klíčovým faktorem lidské činnosti. Uspokojování potřeb probíhá v rámci společenských podmínek a osvojení způsobu uspokojování podle kulturní tradice je důležitou součástí socializace (Výrost a Slaměník, 2008, str. 150).

Charakteristické rysy dlouhodobého nedostatku v oblasti základních nebo instinktivních potřeb mohou zahrnovat absenci způsobenou nemocí, kdy přítomnost této potřeby brání onemocnění, obnovení potřeby může vést k uzdravení. V komplexních situacích s volným výběrem jedinec pod vlivem deprivace dává přednost uspokojení této potřeby před jinými možnostmi. U zdravého jedince tato potřeba nemusí být aktivní, nebo může chybět (Abraham Harold Maslow, 2014, str. 80).

Nesplněná potřeba způsobuje deprivaci a utrpení. Většina psychologických teorií potřeb lidí je rozděluje do kategorií spojených s tělesným pohodlím, psychickou stabilitou a bezpečím, a též do oblastí týkajících se vztahů s blízkými, jako je patření někomu nebo milování někoho. V rámci sociální práce může potřeba představovat něco, co klient prožívá, nebo co definuje odborník, agentura nebo stát (Matoušek, 2016).

Služby zaměřené na naplnění základních potřeb pro jedince, jež jsou již bez domova a potřebují k řešení své situace zázemí. Mít kde spát, najíst se, teplo, lékařskou pomoc, čistotu a oblečení je velice potřebné pro jedince, který je díky svému zanedbání vyčerpán a úspěšné navrácení do původního života nedohledná. Pro tyto případy slouží nízkoprahová centra a kontaktní centra v

němž se nachází i ordinace lékaře. (Matoušek a kol., 2005, str. 322, 323). Pokud hledáme rámec pro studium bezdomovství v kontextu vývoje současných společností, zdá se, že nejvhodnějšími koncepty jsou chudoba a sociální vyloučení. Koncept sociálního vyloučení, z něhož vychází nejzávažnější forma bezdomovství, je relativně nový, ale klíčový pro pochopení a řešení bezdomovství prostřednictvím koordinovaných veřejných a sociálních politik. V literatuře o bezdomovství často nacházíme s pojmy chudoba a sociální vyloučení. Chudoba je často považována za jeden ze strukturálních faktorů vedoucích k bezdomovství, přičemž samotné bezdomovství se řadí mezi nejzávažnější projevy sociálního vyloučení. V České republice se od roku 1990 ve spojení s bezdomovstvím objevují jevy jako nezaměstnanost, nerovnost v příjmech a chudoba. V nedávné době je také koncept sociálního vyloučení častěji spojován s bezdomovstvím a někdy se považuje za jiný termín pro chudobu. Tyto dva koncepty jsou sice vzájemně propojeny, ale nemohou být zaměňovány, protože popisují jiné sociální situace (Barták, 2004, str. 18).

Bezdomovství je bezesporu jedním z nejzávažnějších projevů sociálního vyloučení. (Hradecký a kol., 2007, str. 12).

Sociální vyloučení, také známé jako sociální exkluze označuje komplexní stav, kdy jednotlivci, skupiny nebo místní komunity mají omezenou možnost účastnit se plnohodnotně života v rámci celé společnosti, což znamená, že mají omezený přístup k sociálním institucím, které poskytují vzdělání, zdravotní péči, ochranu a základní životní standardy. Sociální exkluze se může proměňovat v čas a mít rozdílnou intenzitu. Ve skutečnosti to znamená život v chudobě s omezenou možností systematického vzdělání, v nevhodném bydlení, s nedostatečným finančním příjmem a často izolovaně nebo v menších skupinkách lidí s podobnými sociálními nedostatky, kteří žijí na okraji společnosti. Dlouhodobý pocit nezařazení do hlavního proudu společnosti způsobuje chronický stres. Příčiny tohoto sociálního vyloučení mohou být různorodé, zahrnují individuální i systémové faktory, jako jsou nízké sebevědomí, nízký příjem, nedokončené vzdělání, nedostatečné sociální dovednosti, špatný fyzický i psychický stav, nevhodné bydlení, vyšší věk, velkou míru kriminality v dané oblasti, rozpad rodiny, závislosti na návykových látkách, nezaměstnanost a absenci zdravotního a sociálního pojištění (Matoušek, 2016).

Lze říci, že příčina v mužském a ženském bezdomovectví je odlišná. Mužské bezdomovectví ovlivňuje faktor materiální a osobní, což znamená, že přijde o byt, zaměstnání, nebo má nedostačující příjem. U žen nejčastěji partnerské problémy a domácí násilí (Hradeckí, 1996, str. 44).

1.2.6. Měření bezdomovectví

Organizace FEANTSA vyvinula Evropskou typologii pro bezdomovectví a vyloučení z bydlení (ETHOS) s cílem zlepšit porozumění a měření bezdomovectví v Evropě a poskytnout společný "jazyk" pro mezinárodní výměny informací o této problematice. Uvedena byla v roce 2005 a slouží různým účelům, jako je rámec pro diskuse, shromažďování dat, politické rozhodování, monitorování a informační zpravodajství. Je důležité zdůraznit, že ETHOS je otevřeným nástrojem, který abstrahuje od existujících právních definic v členských státech EU. V roce 2017 byla anglická verze ETHOS a ETHOS Light přepracována tak, aby odpovídala nové vizuální identitě FEANTSA. Zatímco ETHOS zůstává komplexním rámcem pro odborníky a akademiky, ETHOS Light byla navržena jako harmonizovaná definice bezdomovectví pro statistické účely. Bezdomovectví

je vnímáno a řešeno různě v jednotlivých zemích. ETHOS vychází z přezkumu existujících definic bezdomovectví a skutečností, s nimiž se dennodenně setkávají poskytovatelé služeb. Kategorie ETHOS se proto snaží zahrnout všechny životní situace, které představují formy bezdomovectví v celé Evropě (FEANTSA, 2005).

Primárním cílem ETHOS je poskytnout přínos k vylepšení shromažďování a porovnávání dat. Zároveň může být užitečný při formulaci strategií pro řešení problému bezdomovství (Hradecký a kol., 2007, str. 9).

Budeme se detailněji zabývat verzí ETHOS, která rozděluje vyloučení z bydlení do čtyř kategorií, přičemž každá kategorie obsahuje další podkategorie pro lepší specifikaci.

- Bez střechy:

Tato kategorie zahrnuje osoby, které přežívají venku nebo v noclehárnách. Sem patří jednotlivci, kteří žijí na ulicích, pod mosty, ve veřejných dopravních prostředcích, stanech, karavanech, opuštěných domech a podobných místech.

- Bez bytu:

Sem spadají lidé v ubytovnách pro bezdomovce, včetně azylových domů. Tato kategorie zahrnuje i osoby ubytované v zařízeních pro ženy ohrožené domácím násilím, imigranty při přechodném bydlení a osoby před propuštěním z institucí, jako jsou věznice, a uživatelé dlouhodobé podpory.

- Nejisté bydlení:

Tato kategorie se zaměřuje na lidi žijící v nejistém bydlení, kteří jsou ohroženi vystěhováním nebo domácím násilím. Sem patří jednotlivci, kteří dočasně bydlí u svých blízkých a jsou ohroženi vystěhováním, nebo oběti domácího násilí, které jsou zaznamenány policií.

- Nevhodné bydlení:

Tato kategorie zahrnuje osoby žijící v provizorních nebo neobvyklých stavbách, v nevhodných podmínkách nebo v přelidněných bytech. Sem spadají i lidé, kteří žijí v neobyvatelných nemovitostech, provizorních stavbách nebo trpí přelidněným bydlením (FEANTSA, 2005).

1.3. Vnímání lidí bez domova veřejností

Sociální vztahy jsou pro lidský rozvoj zásadní. Kvalita těchto vztahů má hluboký dopad na naše sebevědomí a může pozitivně ovlivnit jak naši fyzickou, tak psychickou pohodu. Avšak lidé v postavení stigmatizovaném společností, čelící izolaci a očerňování, mohou vyhledávání sociální podpory omezovat, což může vést k vyšší úrovni deprese a úzkosti. Jednou z takových stigmatizovaných skupin jsou lidé bez domova, kteří se potýkají s intenzivním sociálním stigmatem a často se cítí izolovaní. Tato studie se zaměřuje na vztah mezi stigma, sociálními vztahy a duševní pohodou lidí bez domova (MATTHEW DOYLE, David a BARRETO, Manuela, 2023).

1.3.1. Veřejné mínění o bezdomovectví

Tým výzkumníků pod vedením Nathana Kima z Kalifornské univerzity v San Franciscu provedl kvalitativní výzkumnou studii pomocí sociální mediální platformy Twitter jako alternativy ke konvenčnímu výzkumu pomocí dotazníků a strukturovaných rozhovorů. Stigma týkající se bezdomovectví je rozšířené a zahrnuje negativní přesvědčení o bezdomovcích, která jsou často podpořena veřejným míněním. Studie provedená pomocí Twitteru ukázala, že některá z těchto

přesvědčení jsou obzvláště častá. Označení, že bezdomovci jsou špinaví, nebo nehygieničtí ukázalo mnoho příspěvků na sociální platformě Twitter, které obsahovaly vtipy nebo negativní komentáře o nedostatečné hygieně bezdomovců. Tato přesvědčení neberou v úvahu nedostatečný přístup k hygienickým zařízením a obchody, které odmítají povolit jejich použití. Přesvědčení, že bezdomovci jsou sociálně deviantní je důsledkem, že lidé bez domova jsou často považováni za podvodníky nebo žebračky, kteří jsou ignorováni jako nedůvěryhodní. Toto přesvědčení vedlo k zavedení zákonů omezujících žebvání v některých městech. Označování bezdomovců za potenciálně násilné nebo sexuálními predátory ukazuje, že veřejné mínění často spojuje bezdomovce s antisociálním chováním a považuje je za hrozbu pro veřejnou morálku. Přesvědčení, že bezdomovci jsou nebezpeční ukázalo, že mnoho příspěvků na sociální platformě Twitter popisuje bezdomovce jako agresivní a nebezpečné, čímž se zapomíná na skutečnost, že se častěji stávají oběťmi trestných činů. Přesvědčení o tom, že lidé si zaslouží být bezdomovci poukazuje na to, že bydlící společnost odsuzuje bezdomovectví jako výsledek vlastního špatného chování, jako je zneužívání návykových látek nebo odmítání léčby duševní nemoci (Romeo Vitelli, Ph.D., 2021).

Celkově zjištění naznačují, že stigma spojená s bezdomovectvím přispívá k významným nerovnostem v oblasti zdraví pro tuto znevýhodněnou skupinu. Stigma se projevuje na různých úrovních, včetně internalizovaného stigma, vnějšího vnímaného stigma a externě vnímaného stigma ze strany poskytovatelů zdravotní péče, a byly pozorovány souvislosti s horším zdravotním stavem a vyhýbáním se zdravotnickým službám. Je nezbytné, aby tvůrci politik a poskytovatelé zdravotní péče byli dobře informováni o dopadu stigmatizace na zdraví jedinců bez domova. Dále je nutný další výzkum mechanismů a intervencí, které by mohly účinněji bojovat proti stigmatizaci, jak v rámci zdravotnického systému, tak ve společnosti obecně (Williamsonová, A., Ph.D., Reilly, J., MBBS, MSc, a Ho, I., Ph.D. 2022).

Lidé bez domova jsou často označováni za stigmatizované a čelí diskriminaci ze strany společnosti. Stigma spojené s bezdomovectvím je patrné ve veřejném diskurzu i v médiích, kde jsou bezdomovci často zobrazováni jako nepřizpůsobiví a podřadní. Dokonce i děti zažívající bezdomovectví si jsou vědomy své stigmatizované identity a mohou internalizovat toto stigma, což vede ke ztrátě důstojnosti a naděje. Lidé, kteří zastávají stigmatizovanou identitu, často tají svůj status, aby se vyhnuli další izolaci a snížené sociální podpoře (MATTHEW DOYLE, David a BARRETO, Manuela, 2023).

1.3.2. Mýty a skutečnost o bezdomovectví

Výsledky průzkumu provedeného Centrem pro dopad bezdomovectví ve Velké Británii v roce 2023 naznačují, že více než tři čtvrtiny respondentů považují bezdomovectví za extrémně závažný problém. Zjištění ukázala, že polovina dotázaných vnímá lidi postižené bezdomovectvím jako oběti okolností, které nemohou ovlivnit, zatímco pouze 20 % má názor, že bezdomovectví je důsledkem špatných individuálních rozhodnutí. Někteří lidé vnímají bezdomovectví jako nevyhnutelnou součást naší společnosti, přičemž téměř polovina respondentů uvádí, že bezdomovectví bude vždy existovat. Očekává se, že počet lidí bez domova se v následujících dvanácti měsících zvýší, jak uvedlo tři čtvrtiny respondentů. Pokud jde o charakteristiku lidí bez domova, existují stále chybné představy. Například mnoho respondentů se domnívá, že polovina bezdomovců trpí závislostí na alkoholu nebo drogách, zatímco skutečná čísla uvádějí podíl mezi 5 % a 7 %. Podle dalšího zjištění se odhaduje, že 21 % dospělé populace ve Velké Británii se někdy

v životě ocitlo v situaci bezdomovectví, avšak reálný počet je pouze 0,5 % populace (Teixeira, 2023).

1.3.3. Intervenční opatření v boji proti bezdomovectví

Shrnutí důkazů z identifikovaných 10 intervenčních studií zaměřených na pomoc s příjmem, včetně pomoci s pronájmem, finančního posílení, intervencí v oblasti sociálního podnikání, individuálního umístění a podpory, a kompenzační pracovní terapie, ukázalo následující:

- Pomoc s pronájmem významně zvýšila pravděpodobnost stabilního bydlení a zlepšila počet dnů v stabilním bydlení ve srovnání s pouhým case managementem.
- Kompenzovaná pracovní terapie snížila pravděpodobnost bezdomovectví a okamžitě vedla ke snížení užívání léků a alkoholu, a to i fyzických příznaků souvisejících s užíváním návykových látek.
- Nebyly zjištěny žádné významné účinky na duševní zdraví, celkovou kvalitu života, finance, zdraví a sociální vztahy.
- Poskytování poukázek na bydlení vedlo k vyšší spokojenosti s rodinou a kvalitou bydlení ve srovnání se standardní péčí.
- Individuální umístění a podpora zlepšily míru zaměstnanosti pouze tehdy, pokud byla vysoká věrnost modelu.
- Vzdělávání zaměřené na finanční posílení a poskytování poukázek na bydlení neměly vliv na zaměstnanost.
- Jistota důkazů byla hodnocena jako nízká kvůli různým omezením včetně rizika zkreslení výsledků a malého vzorku účastníků.

Je třeba brát v úvahu, že účastníci kontrolní skupiny mohli být motivováni k podhodnocování symptomů, což mohlo vést ke zkreslení měření (POTTIE, Kevin; KENDALL, Claire E.; AUBRY, Tim; MAGWOOD, Olivia; ANDERMANN, Anne et al., 2020).

1.3.4. Postoje evropských občanů k bezdomovectví

Zjistilo se, že řešení problému bezdomovectví vyžaduje porozumění pohledům občanů a navrhování účinných politických opatření. V Evropě však není dostatečně podrobný stávající výzkum. Proto byla provedena studie zaměřená na postoje občanů k bezdomovectví v osmi evropských zemích: Francii, Irsku, Itálii, Nizozemsku, Polsku, Portugalsku, Španělsku a Švédsku. V roce 2017 byl proveden reprezentativní telefonický průzkum mezi občany těchto zemí, zkoumající jejich znalosti, postoje a praxi týkající se bezdomovectví. Analýzou dat byly identifikovány dva hlavní postoje: negativní a pozitivní. Negativní postoje zahrnovaly názory, že vláda utrácí příliš mnoho peněz na bezdomovectví, že lidé bez domova jsou zodpovědní za svou situaci, nebo že bezdomovectví udržuje určité schopnosti a postavení. Naopak pozitivní postoje zahrnovaly ochotu platit daně na pomoc lidem bez domova, podporu azylových domů a uznání, že lidé bez domova mohou potřebovat pomoc s některými dovednostmi. Zjistilo se, že občané žijící ve městech a ti, kteří se zajímají o opatření na podporu lidí bez domova, častěji vykazovali pozitivní postoje. Naopak ve Francii a Polsku bylo méně pravděpodobné, že lidé vyjádří pozitivní postoje. Závěrem je, že i když většina občanů Evropy má pozitivní postoj k bezdomovectví, existují značné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi a v rámci nich. Ačkoli je silná podpora pro vládní

opatření, existují i bariéry spojené s negativními vnímáními, které je třeba překonat (PETIT, Junie, Sandrine LOUBIERE, Aurie TINLAND, et al., 2019).

1.3.5. Veřejné postoje a jejich vliv na strategie v boji proti bezdomovectví

V článku z časopisu FÓRUM sociální politiky z roku 2013 od Martina Vávry je uvedeno, že veřejné postoje k bezdomovcům mají významný dopad na chování populace a tvorbu veřejné politiky. Ve srovnání mezi zeměmi jsou většinou negativní, přičemž hlavními považovanými příčinami bezdomovectví jsou ztráta práce, dluhy a závislost na drogách nebo alkoholu. V České republice se téměř 36 % respondentů domnívá, že neposkytování pomoci bezdomovcům je nejlepším přístupem, což je vyšší než v jiných zemích. Existují i rozdíly v postojích napříč českou společností, kde více vzdělaní lidé kladou důraz na individuální odpovědnost, zatímco méně vzdělaní vidí spíše sociální nespravedlnost jako příčinu. Závěry článku vycházejí zejména z dat z výzkumné série Eurobarometr 2009 a několika dalších studií provedených v letech 1992 až 2001. Veřejné postoje ovlivňují strategie přežití bezdomovců, kteří se výrazně liší od očekávaných reakcí společnosti. Politická rozhodnutí a programy v oblasti bezdomovectví jsou často ovlivněny těmito postoji. Kontakt mezi různými skupinami může snižovat předsudky, avšak pouze v případě, že jsou splněny podmínky rovnosti a sdílených zájmů, což není běžné v setkáních mezi bezdomovci a členy většinové společnosti. Dokonce ani intenzivní kontakt při dobrovolnické práci s bezdomovci nemusí výrazně měnit názory na řešení bezdomovectví. Bezdomovci jsou nedílnou součástí našeho každodenního života (a 54 % respondentů již v roce 2001 potvrdilo, že s nimi mají osobní zkušenost). Přestože jsou dobře viditelní, zejména ti, kteří žijí na ulici v centru velkých měst, interakce mezi nimi a ostatními členy společnosti, které by přesahovaly drobné finanční příspěvky (nebo jejich odmítání), jsou vzácné. Je paradoxní, že i přes jejich zjevnou přítomnost vyjádřila většina respondentů názor na bezdomovce, ať už týkající se jejich vnímání jako společenského problému nebo příčin jejich bezdomovectví. Většina respondentů (alespoň v ČR) vidí bezdomovectví jako problém na celostátní úrovni, zatímco ve svém okolí vnímají bezdomovce jako problém jen menší část z nich. I když není možné přesně určit, z jakých zdrojů respondenti čerpají své postoje, je pravděpodobné, že jsou ovlivněni mediálním diskurzem. Tyto postoje veřejnosti mají reálné dopady na jednání, i když mohou být povrchní. Většina respondentů ve zkoumaných zemích považuje za nejdůležitější příčiny bezdomovectví nezaměstnanost, závislost a zadlužení, což naznačuje, že tyto faktory jsou spíše vnímány jako důsledek individuálního chování než vnějších podmínek. Co se týče pomoci bezdomovcům, jen málo respondentů se zapojuje do aktivit kromě finančních darů charitativním organizacím. V ČR tyto formy pomoci často nepřinášejí pozitivní výsledky, a proto se většinou rozhodují pro možnosti „nepomáhám“ a „nezajímá mě to/není to pro mě relevantní problém“. Tento trend se objevuje i v dalších postsocialistických zemích jako jsou Maďarsko a Slovensko, což naznačuje, že lidé nepovažují bezdomovectví za společenský problém, který by měli aktivně řešit. Tato stereotypní konstrukce sociální kategorie může mít negativní dopady na dlouhodobé zlepšení situace lidí bez domova (Martin Vávra in FÓRUM sociální politiky, 2013).

1.3.6. Návrhy pro zlepšení veřejného prostoru pro bezdomovce

Vojtěch Sigmund z Architektů bez hranic upozorňuje na paradoxní situaci ve veřejném prostoru, kde nedostatek zařízení pro bezdomovce vede k nepřívětivému prostředí nejen pro ně, ale i pro ostatní obyvatele. Přestože se zlepšování veřejného prostoru stalo populárním tématem,

většinou se při těchto projektech zapomíná na bezdomovce, kteří jsou součástí městského života. Architekti bez hranic se snaží vyvíjet projekty, které jim pomáhají a současně zlepšují kvalitu veřejného prostoru. Podle Sigmunda jsou veřejné prostory, jako jsou křižovatky a podchody, často nepřátelské pro bezdomovce, což může vést k jejich shromažďování na místech, která nejsou určena pro trvalý pobyt. Bezdomovci se často pohybují kolem dopravních uzlů, kde mají větší šanci na přivýdělek a možnost strávit čas. Nedostatek sociálních zařízení a opatření, jako jsou bodáky na sedačkách, ztěžuje jejich situaci a podporuje jejich vyhánění z veřejných prostor. Architekti a urbanisté zdůrazňují, že je důležité řešit příčiny bezdomovectví, nikoli jen jeho následky. Státní správa by měla zaměřit svou pozornost na prevenci a podporu dostupného sociálního bydlení, aby se lidé nedostali na ulici nebo na ní strávili co nejméně času. Sigmund a jeho kolegové vidí v aktivitách na zlepšení veřejného prostoru příležitost k vytvoření místa, které bude přívětivé pro všechny obyvatele města (MEDKOVÁ, Alžběta, 2018).

1.3.7. Bezdomovectví jako globální fenomén

Petr Vašát sociolog z Akademie věd České republiky, zdůrazňuje, že je důležité si uvědomit, že bezdomovectví je spojeno s globálními vztahy, nikoli pouze nedostatkem zákona o sociálním bydlení v naší zemi. Svému terénnímu výzkumu bezdomovectví se věnuje již více než deset let a za tu dobu dospěl k přesvědčení, že kromě identifikace mezí v sociálním systému je nezbytné zaměřit se i na makroekonomické aspekty bezdomovectví. Na ulici se často ocitají lidé, kteří pracují v průmyslu nebo ve službách, včetně prodávačů a zaměstnanců ostrahy. Podobně jako po krizi v roce 2008, i nyní, v důsledku pandemie koronaviru, ztratili lidé práci a s ní veškeré příjmy, což jim znemožňuje zajištění běžného bydlení. Vašát se s těmito lidmi setkal během svého výzkumu v létě, když zkoumal situaci v hostelech a vedl rozhovory se sociálními pracovníky ze stanových městeček zřízených městem. Podle něj tato městečka představují zajímavé řešení, které pandemie koronaviru vynutila. Poskytují prostředí, kde lze pracovat na mezilidských vztazích, a mohou fungovat jako nástroj pro lidi, kteří se snaží překonat bezdomovectví. Místo toho, aby byla tato místa pouze místem, kde jsou lidé ponecháni na okraji společnosti po desetiletí, mohou sloužit jako prostředek k dalšímu posunu v jejich životě. Vašát se zaměřuje na individuální příběhy lidí bez domova a snaží se rozšířit diskuzi o této problematice o politicko-ekonomický rozměr. Poukazuje na to, že stigmatizace bezdomovců je rozšířený jev, který se projevuje napříč různými kontinenty. Zároveň zdůrazňuje důležitost solidarity a občanského angažmá v řešení této problematiky. (Klára Zajíčková, 2020).

1.3.8. Povědomí o různých formách bezdomovectví

Eric Goldfischer, doktorand geografie na Minnesotské univerzitě, se zabývá vizualizací bezdomovectví a analýzou toho, jak veřejnost vnímá bezdomovce. Poukazuje na to, že běžně se veřejnost dívá na bezdomovce příliš zjednodušeně a povrchně, často na základě neúplných informací. Mnoho lidí má tendenci spojovat bezdomovectví pouze s lidmi na ulici, kteří mají otrhané oblečení, nákupní vozík a kartonovou ceduli. Tento stereotyp je však nepřesný, neboť bezdomovci tvoří širší a méně viditelnou populaci. Existuje mnoho lidí bez domova, kteří nežijí přímo na ulici, ale například praktikují couchsurfing, bydlí u příbuzných nebo se často stěhují z místa na místo v krátkých časových úsecích. Takoví lidé často nejsou považováni za bezdomovce, a proto na ně politici, média i veřejnost často zapomínají. Goldfischer upozorňuje na potřebu

rozšířit povědomí o různých formách bezdomovectví a zdůraznit, že tato problematika zahrnuje mnohem více lidí, než si mnozí lidé uvědomují (Austen Macalus, 2018).

1.3.9. Různorodost a individuální příběhy lidí bez domova

Lidé, kteří procházejí bezdomovectvím, jsou často zkreslováni v naší společnosti, často označováni za nebezpečné zločince nebo zoufalé postavy trpící vážnými duševními problémy, jimž nelze pomoci. Stereotyp, že všichni lidé, kteří zažívají bezdomovectví, mají problémy s duševním zdravím nebo poruchami způsobenými užíváním návykových látek je velice neadekvátní, jelikož je relativně malý počet lidí žijících na ulici, kteří trpí paranoiou, bludy a dalšími duševními poruchami, ale stal se stereotypem pro celou populaci bezdomovců. Stigmatizace bezdomovectví obviňuje jednotlivce ze situace, ve které se nacházejí. Ve skutečnosti je však bezdomovectví různorodé, způsobené různými faktory, jako je ztráta zaměstnání, zdravotní problémy nebo nízké příjmy. Například domácí násilí je hlavní příčinou bezdomovectví u žen, zatímco systematický rasismus přispívá k nadměrnému bezdomovectví u černochů a barevných komunit. Nemůžeme zobecňovat a definovat lidi jen podle jejich situace bez domova. Každý jedinec má svůj vlastní příběh a hodnotu, která nemá být zredukována na stereotypy (Father Joe's Villages, 2021).

1.3.10. Přehodnocení běžných mýtů a pravd o bezdomovectví

Stigmatizace lidí bez domova často vychází z nedostatku porozumění a strachu, často posilovaných nepřesnými prezentacemi v médiích. Tato stigmatizace může vést ke stereotypům, předsudkům a diskriminaci. Pochopení a identifikace těchto stigmat je klíčovým krokem k řešení bezdomovectví a k poskytnutí efektivní podpory těm, kteří ji potřebují. Zde jsou popsány některé z frází, které udržují negativní obraz lidí bez domova a pravda, která stojí za nimi. Často přetrvávající přesvědčení, že „bezdomovci jsou špinaví“, bylo analyzováno z pohledu nedostatku přístupu k hygieně a zdravotních obtíží souvisejících s touto situací. Ukázalo se, že poskytnutí přístupu k hygienickým potřebám může pozitivně ovlivnit zdraví jedinců bez domova. Dalším rozšířeným přesvědčením, že „bezdomovci jsou podvodníci“, bylo prozkoumáno z hlediska motivace žadatelů o pomoc, kteří se snaží získat základní životní potřeby, nikoli oklamat ostatní. Podobně bylo zkoumáno tvrzení, že „bezdomovci jsou násilní zločinci“, přičemž se zjistilo, že ve skutečnosti jsou častěji obětí násilí než jeho pachatelé. Analýza také odhalila, že tvrzení, že „lidé bez domova si zaslouží být bezdomovci“, je založeno na nespravedlivém postoji vůči základní lidské potřebě po bezpečném a stabilním bydlení. Nakonec byla zkoumána domněnka, že „bezdomovci jsou líní“, s ohledem na faktory, které vedou k jejich situaci, jako jsou zdravotní problémy nebo ztráta zaměstnání. Tato analýza poukázala na to, že lidé bez domova potřebují spíše podporu a pomoc než označení za líné, a že drsný jazyk používaný k jejich popisu může zhoršovat jejich situaci a bránit jim v získání nezbytné podpory a porozumění (Unity Parenting & Counseling, Inc. 2021).

2. Výzkumná část

Ve výzkumné části jsme se zaměřily na výzkum vnímání lidí bez domova veřejnosti, který kombinuje prvky kvalitativního a kvantitativního výzkumu prostřednictvím autentického experimentu, dotazníku a pozorování. Průběžně experimentátorka oslovila náhodně vybrané jednotlivce na vytypovaných místech. Pro výběr respondentů bylo klíčové zohlednit jejich momentální dostupnost a časové možnosti. Respondenti byli vybíráni především na základě pozorování jejich chování na veřejných místech, jako například při čekání na autobus nebo při odpočinku na lavičkách. Tento přístup byl zvolen s cílem oslovit osoby, které nebyly v časové tísní, a tím zvýšit pravděpodobnost jejich ochoty spolupracovat na výzkumu. Výběr byl prováděn tak, aby se eliminovalo riziko, že by respondenti odmítli účast kvůli časovým omezením. S prosbou o finanční pomoc a následně je požádala o vyplnění dotazníku, jehož cílem bylo sondovat jejich reakce a následně i vnímání k bezdomovcům.

Důležitým prvkem tohoto výzkumu byl vystupování experimentátorky v improvizované roli bezdomovce, což nám umožnilo získat hlubší vhled do reakcí a postojů respondentů. Tato autentická role nám poskytla jedinečnou možnost porozumět chování a postojům respondentů a rozpoznat jemné detaily ve vnímání bezdomovectví z první ruky. V roli bezdomovce se experimentátorka snažila co nejvíce přiblížit reálné situaci a porozumět zkušenostem této zranitelné sociální skupiny, což přispělo k autentičnosti a relevanci získaných dat.

Konkrétní metoda výzkumu spočívá v provádění autentických interakcí s náhodně vybranými osobami na veřejnosti, kde vystupuje experimentátorka v roli bezdomovce. Každá osoba byla oslovena s prosbou o drobný finanční příspěvek na jídlo. Poté, ať už odpověď bude kladná či záporná, se experimentátorka představila jako studentka vedoucí výzkum o veřejném vnímání bezdomovců a respondenti byly vyzváni k vyplnění dotazníku, který se zaměřuje na různé stereotypy a předsudky spojené s bezdomovectvím. Každé setkání bylo zaznamenáno, včetně reakcí, postojů a vyjádřených názorů probandů. Tato data byla následně analyzována a vyhodnocena, aby bylo možné získat komplexní pohled na vnímání improvizovaného bezdomovce ve společnosti.

2.1. Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumu bude prostřednictvím autentického zážitku experimentátora v reálných podmínkách přiblížit vnímání bezdomovectví ve vazbě na vnější projevy veřejnosti. V práci budou využity postupy kvalitativního výzkumu, experiment a pozorování.

Výzkumné otázky:

1. Jaká je reakce vybraných lidí z řad veřejnosti na improvizovaného bezdomovce?
2. Jaké je vnímání bezdomovců těmito lidmi v kontextu vybraných mýtů o bezdomovcích?

2.2. Metodologie výzkumu

2.2.1. Pozorování

Pozorování v kvalitativním výzkumu usiluje o objektivní zachycení průběhu událostí bez zaujatosti či předsudků. Schopnost vnímat a interpretovat okolní prostředí má klíčový význam pro porozumění zkoumanému kontextu. Tato schopnost není limitována pouze na vizuální vnímání, ale zahrnuje také sluchové, čichové a hmatové podněty. Díky této multidimenzionální perspektivě je možné lépe porozumět situaci a okolnostem, v nichž se zkoumané osoby nacházejí. Různé typy výzkumného pozorování se liší v míře zásahu do sledovaných událostí, v jejich strukturovanosti a přirozenosti. Takový přístup umožňuje komplexní analýzu zkoumaného jevu z různých úhlů pohledu (Hendl, 2005, str. 191).

Rozhodly jsme se využít pozorování jako jednu z hlavních metod sběru dat v mé bakalářské práci, protože mi to umožnilo získat detailní pohled na reakce a interakce probandů v reálném prostředí. Tato metoda mi poskytla možnost objektivně zachytit průběh událostí a chování probandů bez ovlivnění vlastními předsudky nebo zaujatostí. Díky důkladnému pozorování jsem byla schopna lépe porozumět kontextu situací, ve kterých se probandi nacházeli, a identifikovat různé faktory ovlivňující jejich reakce.

2.2.2. Experiment

Při experimentální metodě zkoumání lze formulovat kauzální tvrzení, která říkají, že když je okolnost manipulována, způsobí to změnu v chování. Manipulovaná okolnost se nazývá nezávislá proměnná a je nastavena experimentátorem na minimálně dvě úrovně. Chování, které je měřeno, se nazývá závislá proměnná, protože může záviset na úrovních nezávislé proměnné. Očekávaný vztah mezi nezávislou a závislou proměnnou se nazývá hypotéza. Pokud je předpověď jen ta, že nezávislá proměnná způsobí změnu ve závislé proměnné, jde o nedirektivní hypotézu, ale pokud je předpověď o směru změny, pak jde o direktivní hypotézu. Některé další okolnosti, nazývané kontrolní proměnné, mohou být nastaveny na konkrétní úroveň a nesmí se měnit. Další okolnosti, nazývané náhodné proměnné, mohou být ponechány na náhodný výběr. Obecně náhodné proměnné zlepšují vnější validitu experimentu a umožňují jeho zobecnění na jiné lidi, prostředí a časy. Některé okolnosti, nazývané proměnné randomizované v rámci omezení, mohou být ponechány na náhodný výběr, ale v mezích stanovených experimentátorem. Experimentátoři by měli usilovat o eliminaci nebo minimalizaci závadných proměnných, které se systematicky mění s nezávislou proměnnou a zkreslují vztah mezi nezávislou a závislou proměnnou. Závadné proměnné mohou způsobit nízkou vnitřní validitu a znesnadnit tvrzení, že pouze nezávislá proměnná způsobila změnu ve závislé proměnné. Hrozby vnitřní validity zahrnují historii, výskyt nekontrolované události během experimentu; zrání, změna věku nebo zkušeností jednotlivců během experimentování; selekce, zkreslené přiřazení jednotlivců do skupin; mortalita, neúplná ztráta jednotlivců ze skupin; testování, změna účastníků v důsledku testovacího procesu; statistická regrese, pohyb skóre směrem k průměru pro skupiny vybrané na základě extrémních skóre; a interakce s výběrem, diferenciální efekt hrozby na neekvivalentní skupiny (Martin, 2007, str. 41).

Metoda oslovení probandů a kladení otázek může být částečně považována za experimentální s prvky experimentu. Jelikož experimentální metoda patří spíše do kvantitativního výzkumu.

Avšak díky systematické aplikaci stejného postupu oslovení a dotazování na všechny probandy byla zajištěna konzistence v metodě, což evokuje experimentální přístup. Tento postup lze interpretovat jako manipulaci s nezávislou proměnnou, konkrétně způsob, jakým byly osloveni probandi, s úmyslem pozorovat její vliv na jejich reakce.

2.2.3. Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření je jednou z klíčových metod v sociologii pro sběr dat, která se soustředí na získávání empirických údajů prostřednictvím dotazníků. Tento nástroj obsahuje soubor předtištěných otázek, na které respondenti odpovídají písemně. Dotazník může obsahovat různé formy otázek, přičemž se klade důraz na uzavřené otázky, které nevyžadují další ústní vysvětlení. Tento přístup usnadňuje respondentům samostatné vyplňování a umožňuje provádět výzkum na širších vzorcích populace (Dvořák, 2018).

Dotazníkové šetření bylo zásadní pro shromažďování dat a získávání informací o názorech veřejnosti na bezdomovce. Díky pečlivě navržené struktuře dotazníku jsme byli schopni efektivně zachytit širokou škálu názorů a předsudků. To nám pomohlo lépe analyzovat a porozumět našim zjištěním.

2.2.4. Tvorba dotazníku

Seznam otázek, který byl respondentům položen, byl navržen s ohledem na inspiraci mýty a stereotypy spojené s bezdomovectvím. Tyto mýty byly pečlivě vybrány a přeformulovány do otázek s cílem lépe porozumět hlubším postojům, předsudkům a vnímání veřejnosti vůči této sociální skupině. Inspirace pro otázky v dotazníku byla čerpána z článků, které se zabývají stigmatizací bezdomovců (Unity Parenting, 2024) a mýty a stereotypy bezdomovců (Neighbor.org, 2024). Je důležité mít na paměti, že čím více odpovědí "ano" u jednotlivých otázek, tím více se veřejnost přiklání k tradičním mýtům o bezdomovcích.

Otázky byly pečlivě navrženy s cílem prozkoumat hlubší postoje, předsudky a vnímání veřejnosti vůči bezdomovcům. Prostřednictvím těchto otázek jsme se snažily lépe porozumět komplexní povaze předsudků a názorů, které mohou ovlivňovat interakce s touto sociální skupinou. Inspirace mýty a stereotypy poskytly výchozí bod pro systematické zkoumání postojů veřejnosti a jejich dopadu na chování a interakce s bezdomovci. Tento přístup umožnil hlubší pochopení předsudků, které stojí za postoji veřejnosti vůči bezdomovcům a přispěl k lepšímu pochopení této problematiky. Dotazník viz Příloha 2.

V rámci výzkumu jsme použily zcela anonymní dotazník, který neobsahoval žádné osobní údaje respondentů. Při zaznamenávání informací o každé z interakcí byl zaznamenán mimo součást dotazníku očima experimentátorky také odhadovaný věk konkrétního respondenta a jeho pohlaví.

2.3. Metodika výzkumu

Výzkum je založen na improvizované roli bezdomovce, kterou experimentátorka ztvárnila v rámci interakcí s veřejností ve vybraných lokalitách. Cílem tohoto experimentu bylo zprostředkovat autentický zážitek z pohledu člověka v roli bezdomovce a analyzovat reakce

veřejnosti na tuto situaci. Role byla zvolena tak, aby co nejvíce odpovídala obvyklému vnímání bezdomovce ve společnosti, přičemž klíčovým aspektem bylo vyvolat přirozené reakce u probandů. Tato improvizovaná role kladla vysoké nároky na osobní schopnosti experimentátorky, především z hlediska jejího emočního zvládnání a reakce na neznámé situace. Každý proband byl osloven s žádostí o 20 Kč, což následně otevřelo prostor pro dotazníkovou část, která měla za cíl hlouběji analyzovat postoje jednotlivců k problematice bezdomovectví.

2.3.1. Etický standart výzkumu

Pro zachování etických standardů byl každému probandovi po interakci vysvětlen účel výzkumu a experimentátorka objasnila, že se jedná o výzkumný experiment a nikoli skutečnou žádost o finanční pomoc. Tento postup byl v souladu s principy demaskující etiky, která vyžaduje jasné a přímé odhalení skutečné podstaty výzkumu, aby nedocházelo k manipulaci či neetickému ovlivňování probandů.

2.3.2. Bezpečnost při realizaci výzkumu

Z důvodu možné rizikovosti interakcí byla do výzkumu zapojena třetí osoba, která z bezpečné vzdálenosti sledovala průběh experimentu a byla připravena poskytnout pomoc v případě ohrožení. Přítomnost této osoby měla nejen zajistit bezpečnost experimentátorky, ale také umožnit její soustředění na interakce s probandy a následně respondenty, což mělo přispět ke kvalitnějším výsledkům výzkumu.

2.3.3. Místo výzkumu

Místo výzkumu se nacházelo na Masarykově náměstí v Jihlavě, které je známé svou živostí a různorodostí. Jedná se o centrální veřejné prostranství, které je často hojně navštěvováno různými skupinami lidí, včetně bezdomovců, romské komunity, seniorů, mladistvých, dospělých, dětí, a cizinců. Náměstí je obklopeno historickými budovami a památkami, mezi nimiž vyniká Mariánský sloup, okolo kterého jsou umístěny lavičky a stromy. Na lavičce experimentátorka seděla a vyhlížela potencionálního probanda, který si sedne také na jednu z okolních laviček, abych za ním mohla přijít a být si jistá, že má čas.

Důvodem pro výběr tohoto místa pro tento výzkum byla jeho známá frekvence lidí a atmosféra, která poskytuje bezpečné a vhodné prostředí pro sběr dat. Osoby z různých sociálních skupin se často scházejí na Masarykově náměstí, což poskytlo široké spektrum probandů pro studii veřejného vnímání bezdomovectví.

2.3.4. Výběr zúčastněných na výzkumu

Během výběru probandů experimentátorka dbala na jejich dostupnost a neutralitu ohledně sociálního statusu, a proto vybírala osoby bez ohledu na jejich postavení ve společnosti. Osoby, které oslovila, se často nacházely na lavičkách u Mariánského sloupu, kde měly více času a byly více relaxované, což usnadnilo jejich účast a vyplnění dotazníku.

Z důvodu citlivosti tématu jsme se zdržely oslovování zjevných bezdomovců, abychom respektovaly jejich soukromí a citlivost situace, kterou mohou prožívat. Tento přístup byl zvolen s ohledem na etické zásady výzkumu a důraz na ochranu osobní integrity probandů. Díky tomuto

přístupu jsme se snažily minimalizovat možné negativní dopady na zúčastněné osoby a zajistit, že výzkum bude prováděn s maximálním ohledem na jejich pohodlí a bezpečí a zároveň bezpečí pro experimentátorku.

2.3.5. Metoda a proces sběru dat

Sběr dat byl realizován prostřednictvím experimentální situace, která simulovala interakce mezi účastníky a předem připraveným podnětem. Experiment byl proveden na pečlivě zvoleném místě, kde bylo sledováno chování probandů v reakci na specifický podnět – prosbu o pomoc darováním 20 Kč. Každý účastník byl vystaven manipulované situaci, ve které nezávislá proměnná představovala způsob, jakým byla prosba o pomoc přednesena. Následně byly systematicky pozorovány a zaznamenávány reakce probandů, což sloužilo jako měřítko závislé proměnné, tedy jejich reakce na prosbu o pomoc.

Proces sběru dat probíhal kombinací přímého pozorování a detailního zaznamenávání jednotlivých interakcí. Pozornost byla věnována jak verbálním, tak neverbálním projevům účastníků. Aby bylo možné získat hlubší vhled do myšlenek a pocitů probandů v dané situaci, byly s některými z nich vedeny krátké rozhovory. Tyto rozhovory sloužily k obohacení nasbíraných dat a k lepšímu pochopení motivací a postojů probandů vůči bezdomovectví.

Pokud účastníci souhlasili, byli požádáni o vyplnění dotazníku, který měl za cíl formálně zmapovat jejich postoje a názory na bezdomovce. Tento kombinovaný přístup – pozorování, krátké rozhovory a dotazníkové šetření – umožnil získat komplexní a detailní pohled na vnímání bezdomovectví ve společnosti.

Celkově bylo zaznamenáno 31 interakcí z nichž bylo využito 30. Tato data byla podrobena kvalitativní analýze, která umožnila porozumět vzorcům chování a interpretovat výsledky v kontextu zkoumaného jevu.

2.3.6. Zpracování dat a analýza dat

Co se týče experimentu v improvizované roli bezdomovce, data byla zpracována do tabulek. Záznamy z pozorování a interakcí s jednotlivými probandy byly pečlivě analyzovány a klíčové úryvky byly převedeny do tabulkové podoby, kde jim byl přiřazen odpovídající kód. Tyto kódy následně spadaly pod konkrétní kategorie, které reprezentují hlavní tematické oblasti identifikované během analýzy. Tento systematický přístup nám umožnil podrobněji porozumět reakcím probandů a lépe zmapovat jejich vnímání improvizovaného bezdomovce.

Výsledky našeho dotazníkového šetření byly vyjádřeny v jednotkách a převedeny na procenta a graficky zpracovány, což nám umožnilo vizuální prezentaci dat. Tímto způsobem byly vytvořeny grafy, které ilustrují rozložení odpovědí respondentů na jednotlivé otázky. Tato grafická prezentace výsledků poskytuje přehledný a srozumitelný pohled na vztahy a trendy v datech, což usnadňuje interpretaci těchto výsledků a porozumění jejich významu.

2.3.7. Realizace výzkumu

Výzkum probíhal v jarních měsících roku 2024 v okolí Masarykova náměstí v Jihlavě. Probandi byli oslovovali prostřednictvím prvotní interakce v improvizované roli bezdomovce. Cílem

tohoto postupu bylo simulovat reálnou situaci žebrání o finanční příspěvek ve výši 20 Kč na jídlo, jak ji běžně provozují bezdomovci, a následně sledovat reakce oslovených probandů. Po informování probandů, že jde o simulaci a že experiment vede studentka v improvizované roli bezdomovce za účelem zkoumání reakcí veřejnosti, bylo nabídnuto vyplnění dotazníku, jehož účelem bylo sbírat názory veřejnosti na problematiku bezdomovectví a její vnímání.

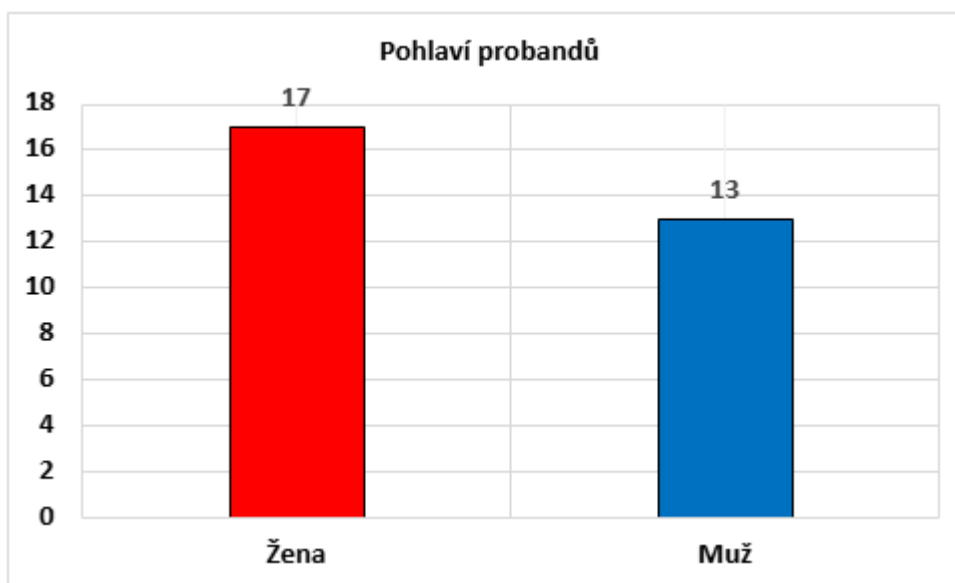
Všichni probandi byli po ukončení interakce tedy demaskování experimentátorky informováni o tom, že se jednalo o experimentální roli improvizovaného bezdomovce. Tímto způsobem bylo zajištěno, že žádný z probandů neutrpěl osobní újmu ani se necítil nepříjemně kvůli tomu, že například neprojevili finanční pomoc.

2.4. Výsledky výzkumu — Reakce veřejnosti na improvizovaného bezdomovce

V této části práce jsou prezentovány reakce veřejnosti v různých kontextech a situacích. Probandi byli vybráni náhodně v rámci předem vybraných lokalit a jejich interakce s experimentátorkou byly zaznamenány a následně kódovány. Výsledky poskytují vhled do toho, jak lidé reagují na žádost o pomoc (ve formě drobných mincí). Důraz je kladen na kvantitativní i kvalitativní hodnocení reakcí, zahrnující verbální i neverbální chování probandů, jejich ochotu spolupracovat a míru empatie vůči bezdomovectví.

Tato kapitola se tedy zaměřuje na vyhodnocení dat získaných během experimentálního výzkumu, ve kterém experimentátorka vystupovala v roli improvizovaného bezdomovce. Cílem této analýzy je odpovědět na první výzkumnou otázku: „Jaká je reakce vybraných lidí z řad veřejnosti na improvizovaného bezdomovce?“

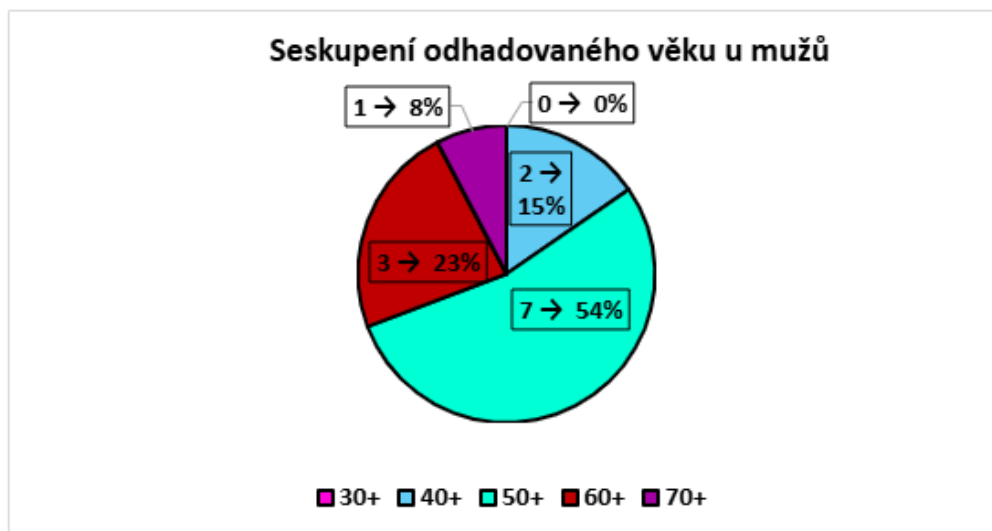
2.4.1. Rozbor celkového počtu probandů

Graf 1: Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

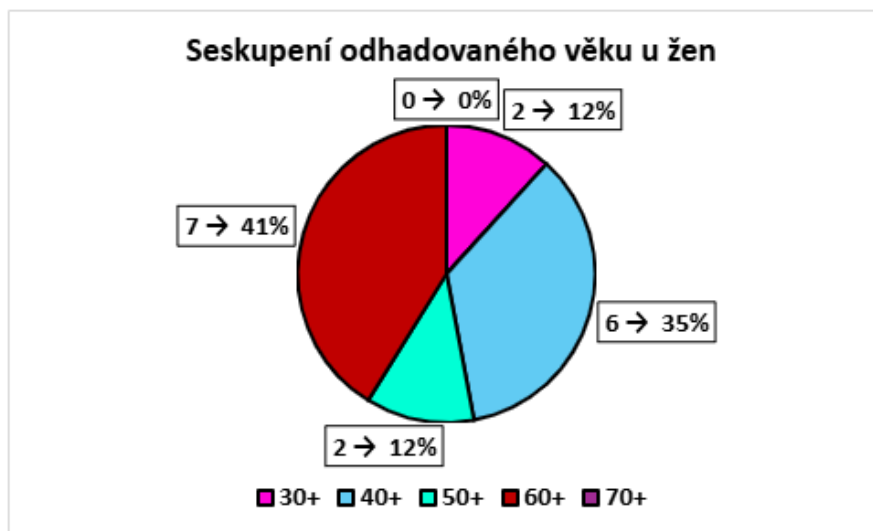
V rámci našeho experimentu v roli improvizovaného bezdomovce se celkově podařilo oslovit 30 probandů, z toho 17 žen (56,7 %) a 13 mužů (43,3 %). Tato data nám poskytují přehled o odhadovaném věku probandů, který byl zaznamenán během výzkumu. Seskupení věku podle kategorií nám umožňuje lépe pochopit rozmanitost skupiny, která se zúčastnila výzkumu, a jak se její demografické složení může odrážet v odpovědích na dotazník. Grafy níže zachycují věkové rozložení probandů, seskupené dle pohlaví:

Graf 2: Seskupení odhadovaného věku u mužů

Zdroj: vlastní zpracování

U mužských probandů byla nejvíce zastoupená věková kategorie 50+, kde se nacházelo 7 (54 %) mužů. Ve věkové skupině 60+ byl zaznamenán 3 (23 %) muži, zatímco ve skupině 40+ byli 2 (15 %) probandi. Ostatní věkové kategorie nejsou zastoupeny, a proto je již dále nebudeme zmiňovat.

Graf 3: Seskupení odhadovaného věku u žen

Zdroj: vlastní zpracování

Tento graf ilustruje věkové rozdělení žen mezi probandy. Nejvíce žen, konkrétně 7 jsme zaznamenali u věkové kategorie 60+ (41 %) a další větší zastoupení se nacházelo v kategorii 40+ a to konkrétně 6 (35 %) žen. Následně jsme zaznamenali 2 (12 %) ženy ve věkové kategorii 30+,

a po 2 ženy v kategoriích 50+ (12 %). Ostatní věkové kategorie nejsou zastoupeny, a proto je již dále nebudeme zmiňovat.

Následující analýza výsledků bude pro přehlednost a konzistenci zpracována vždy v rámci jedné kategorie, která zahrnuje všechny relevantní reakce a postoje probandů vůči improvizovanému bezdomovci a celkem tedy vzniklo 8 kategorií, které jsou popsány zde:

2.4.2. 1. Kategorie: Agresivní reakce

Tab. 1: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Agresivní reakce

Číslo probanda	Příklady reakcí	KÓD	KATEGORIE
2.	Během toho, co na mě doslova řvala , četla vztekle nějakou brožuru a byla velmi nervózní, snažila se mě ignorovat tím, že se mi vůbec neřvala do očí.	Verbální agrese	Agresivní reakce

Zdroj: vlastní zpracování

Při oslovení jedné probandky se nám stalo, že experimentátorka v roli improvizovaného bezdomovce zažila zkušenost a agresivním chováním ze strany jedné probandky. Dle záznamu z pozorování na ni „doslova řvala“ přičemž se experimentátorku snažila odehnat čtením brožury. Její pokus o odehnání experimentátorky spočíval také v nenavazování očního kontaktu. Tato situace vykazuje velkou míru verbální agrese, přičemž z chování probandky lze vyčíst i její emocionální rozrušení a záměrné vyhýbání se přímému kontaktu.

Tato situace poukazuje na to, že agrese se může projevit nejen slovním útokem, ale neverbálním chováním, jako je vyhýbání se očnímu kontaktu, lze tedy říci, že takovéto situace stojí na hraně konfliktu.

2.4.3. 2. Kategorie: Odmítnutí

Tab. 2: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Odmítnutí

Číslo probanda	Příklady reakcí	KÓD	KATEGORIE
1.	Žena odmítla s vysvětlením, že už dnes rozdala dost peněz a cigaret, ale řekla to velmi mile, bez náznaku podráždění nebo rizika, že by se naše komunikace mohla změnit v nepříjemnou konfrontaci.	Odmítavá reakce	Odmítnutí
2.	Odmítla dát 20 Kč a vyjadřovala se agresivněji.	Agresivní komunikace	Odmítnutí
3.	Jeho odmítnutí darovat mi 20 Kč bylo zdůvodněno tím, že měl u sebe jenom 1000 Kč.	Prvotní odmítnutí s obhájením	Odmítnutí
6. 7. 8.	Jejich první reakce na můj dotaz, zda by mi mohli poskytnout dvacet korun na jídlo pro bezdomovce, byla zpočátku zdrženlivá a trochu odmítavá.	Zdrženlivost v komunikaci	Odmítnutí
	Pohlíželi se na mě znechuceně, a to zejména ženy, které měly viditelně zaujatý a skeptický výraz a radikálně odmítly darovat 20 Kč.	Znechucenost	Odmítnutí
11. 12.	Na ženách bylo vidět, že nemají zájem o komunikaci.	Nezájem o komunikaci	Odmítnutí
15. 16.	Na otázku, zda mají 20 Kč, odpověděly, že bohužel nemají, protože právě utratily své peníze za jídlo, které drží v rukou.	Prvotní odmítnutí	Odmítnutí
19.	Mluvila pouze nejstarší z nich, a když jsem se jí zeptala, jestli mi může dát 20 Kč, odpověděla mi, že nemá žádné peníze, protože čeká na důchod, který dostane až příští týden, a navíc je držitelkou průkazu ZTP.	Odmítavá odpověď	Odmítnutí
20. 21.	Ostatní dvě ženy se ke konverzaci nepřipojily a také uvedly, že peníze nemají, což mě nepřekvapilo, protože se mi zdálo, že nemají zájem o rozhovor	Odmítavá odpověď	Odmítnutí
22.	Jedna z žen odpověděla, že u sebe nosí pouze platební kartu, a proto mi bohužel nemůže peníze darovat.	Prvotní odmítnutí	Odmítnutí
23.	Druhá žena řekla, že žádnou hotovost nemá.	Prvotní odmítnutí	Odmítnutí

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě analyzovaných dat můžeme sledovat různé reakce probandů, kteří odmítli poskytnout žádanou částku 20 Kč, či přímo na experimentátorku v roli improvizovaného bezdomovce, přičemž se tyto reakce lišily v míře otevřenosti, způsobu komunikace a v důvodech, které k odmítnutí vedly.

První případ ilustruje probandku č. 1, která nabídku odmítla s vysvětlením, že již ten den rozdala dost peněz a cigaret. Tento její postoj můžeme hodnotit jako zdvořilé odmítnutí, doprovázené náznakem určitého unavení podobnými žádostmi. Přesto její tón i přístup k situaci nenaznačoval jakoukoliv nepřátelskou nebo negativní reakci. Probandka vykazovala snahu udržet komunikaci v přátelském tónu, což svědčí o tom, že odmítnutí může být častým jevem z důvodu předchozích zkušeností s podobnými žádostmi, přesto však nevyvolává agresivní chování.

Oproti tomu probandka č. 2 reagovala výrazně agresivněji, a to jak verbálně, tak neverbálně. Odmítla dát požadovanou částku, a její projev byl doprovázen zvýšeným hlasem a podrážděnými gesty. Tato situace ukazuje na možnost, že někteří jedinci považují žádost o peníze za potenciálně ohrožující nebo zasahující do jejich osobní zóny, což vyvolává silné emocionální reakce. Agresivní komunikace zde může pramenit jak z vnitřní frustrace, tak z nedůvěry vůči žadateli, což vede k eskalaci napětí v situaci, která by za jiných okolností mohla být vyřešena klidnějším způsobem.

Proband č. 3 odmítl poskytnout 20 Kč s tím, že u sebe má jen 1000 Kč, což představuje zajímavý příklad toho, že odmítnutí nemusí být vždy vedeno neochotou nebo negativním postojem. Tento proband jasně uvedl důvod, který lze považovat za praktický a objektivní. Jeho odpověď nenaznačuje nedostatek empatie vůči bezdomovcům, ale spíše momentální nemožnost splnit žádost. Zde se nabízí možnost, že kdyby měl proband menší obnos, byl by ochotný přispět. Tento případ demonstruje, že odmítnutí může být ovlivněno čistě materiálními okolnostmi, nikoli postoji či předsudky.

V případech probandů č. 6, 7 a 8 můžeme pozorovat reakce, které jsou spíše emocionálně podložené. Tito probandi se netajili znechucením a skeptickým přístupem. Jejich odmítnutí nebylo doprovázeno vysvětlením, ale z jejich výrazů a celkové neverbální komunikace bylo zřejmé, že žádost vnímali s odporem. Tento typ reakce lze přisoudit jejich vnitřnímu postoji vůči bezdomovcům či sociálním žádostem obecně. Je pravděpodobné, že zde hrají roli hlubší předsudky nebo dřívější zkušenosti, které utvářejí jejich odmítavé a negativní vnímání této situace.

Probandi č. 11 a 12 naopak vykazovali značný nezájem o komunikaci. Odmítli se jakýmkoli způsobem zapojit do rozhovoru a svou neochotu dále komunikovat projevíli neverbálně. Tato pasivní forma odmítnutí může naznačovat, že někteří jedinci mají tendenci minimalizovat kontakt s cizími osobami nebo obecně nepovažují bezdomovectví za téma, které by si zasloužilo jejich pozornost. Jejich nezájem by mohl být důsledkem apatie vůči širším sociálním problémům, což reflektuje jistou míru odstupu vůči lidem žijícím na ulici.

Zajímavé byly i reakce probandů č. 15 a 16, kteří sdělili, že v daný moment nemají 20 Kč, protože své peníze již utratili za jídlo. Tento typ odmítnutí naznačuje, že tito lidé jsou teoreticky ochotni přispět, pokud by měli k dispozici potřebné prostředky, ale zde se spíše jedná o výmluvu.

V případě probandů č. 19, 20 a 21 byly zřetelné různé důvody odmítnutí. Například žena uvedla, že čeká na důchod, a proto nemá žádné peníze, zatímco ostatní dvě ženy odmítly přispět s tím, že peníze nemají u sebe, což jim připadalo logické vysvětlení. Tento případ ukazuje na sociální dynamiku, kde různí jedinci přistupují k žádosti odlišně, avšak základní důvody odmítnutí (nedostatek peněz, čekání na příjmy) jsou do značné míry ovlivněny jejich socioekonomickou situací, ale opět se zde teoreticky může jednat o výmluvu.

Nakonec probandi č. 22 a 23 odmítli poskytnout peníze s tím, že u sebe nemají hotovost. Tato skupina argumentovala tím, že používají platební karty, což je důvod, který nemusí vždy reflektovat neochotu pomáhat, ale spíše změnu ve způsobu, jakým lidé dnes peníze běžně používají. Tento typ odmítnutí tedy může být zapříčiněn praktickými faktory, které se vztahují k

moderním způsobům placení, ale opět se zde teoreticky může být zakořeněná určitá strategie výmluv.

Z výsledků lze tedy konstatovat, že odmítnutí pomoci není jednoznačně projevem odmítavého postoje vůči bezdomovcům jako sociální skupině. Mnoho lidí má různé důvody pro své odmítnutí, ať už se jedná o praktické, emocionální nebo osobní důvody. Je však zřejmé, že agresivní nebo znechucené reakce byly často spojeny s negativními pocity či předsudky, zatímco zdvořilá odmítnutí spíše reflektovala praktické překážky. Dále lze konstatovat, že je zde možné odmítnutí za pomoci strategie výmluv.

2.4.4. 3. Kategorie: Reakce s nezájmem

Tab. 3: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Agresivní reakce

Číslo probanda	Příklady reakcí	KÓD	KATEGORIE
2.	Její výraz a agresivní reakce mi ukazovaly, že se cítí obtěžovaná a nechce se mnou komunikovat.	Neverbální agrese	Reakce s nezájmem
8.	Muž z této skupiny se zdál trochu otevřenější, protože se mi díval do očí , ale nebylo to nic, co by naznačovalo okamžitou ochotu pomoci.	Oční kontakt	Reakce s nezájmem
11. 12.	Oslovila jsem dvě ženy sedící na křeslech na náměstí a požádala je o 20 Kč, ale ani jedna z nich mi peníze nechtěla dát, jelikož nic neřekly a podívaly se na sebe vzájemně.	Prvotní odmítnutí	Reakce s nezájmem
14.	Druhý muž mu nic neřikal a pozoroval mě.	Nejasná odpověď	Reakce s nezájmem
15. 16.	Na otázku, zda mají 20 Kč, odpověděly, že bohužel nemají, protože právě utratily své peníze za jídlo, které drží v rukou.	Malé zaujetí ke komunikaci	Reakce s nezájmem
	Pohlížely na mě se zaraženým úsměvem.	Oční kontakt	Reakce s nezájmem
20. 21.	Ostatní dvě ženy se ke konverzaci nepřipojily a také uvedly, že peníze nemají, což mě nepřekvapilo, protože se mi zdálo, že nemají zájem o rozhovor.	Nezájem o komunikaci	Reakce s nezájmem
	Obě se na mě dívaly odmítavě a přerušovaně, což mi dávalo najevo, že nejsem vítaná a že by byly raději, kdybych odešla.	Přerušovaný oční kontakt	Reakce s nezájmem
22. 23.	Obě ženy odpovídaly klidným a přátelským hlasem a neměly problém se mnou komunikovat, ačkoliv bylo patrné, že nechtějí v konverzaci pokračovat.	Smíšený zájem o komunikaci	Reakce s nezájmem
25. 26.	Když jsem se jich zeptala, zda mi mohou dát 20 Kč, odpověděli mi, že nemají žádné peníze, protože čekají na příspěvek na bydlení.	Prvotní odmítnutí	Reakce s nezájmem
27.	Muž sedící s nimi se neměl k žádné odpovědi pouze se na mě občas podíval, nebo se rozhlížel po náměstí.	Přerušovaný oční kontakt	Reakce s nezájmem
30. 31.	Před odhalením role další si mě další dva muži pouze prohlíželi a rozhlíželi se po náměstí.	Přerušovaný oční kontakt	Reakce s nezájmem

Zdroj: vlastní zpracování

V této kategorii pozorujeme různé formy nezájmu, který probandi vyjadřovali verbálně i neverbálně. Z reakčních vzorců lze vyčíst, že někteří jedinci projevili jasný nezájem o jakoukoli

komunikaci již od počátku, zatímco jiní vykazovali smíšené signály, včetně přímého a přerušovaného očního kontaktu.

Proband číslo 2 žena, která vykazovala neverbální agresi, kterou jasně signalizovala neochotu komunikovat. Její výraz byl natolik silný, že bylo zřejmé, že se cítí obtěžována, a proto nechtěla nadále vést konverzaci. Podobné reakce jsme pozorovali i u probanda číslo 4, který se rozhodl neodpovídat a pozoroval experimentátorku bez dalších projevů.

Zajímavá byla interakce s probandy 11 a 12, kdy se dvě ženy sedící na náměstí odmítly zapojit do konverzace a společně rozhodly, že nepřispějí, což bylo zřejmé z jejich vzájemného pohledu. Tento typ kolektivního rozhodnutí naznačuje, že sociální tlak a kolektivní nezájem mohou hrát roli ve způsobu, jakým lidé reagují na žádost o pomoc.

Na druhou stranu proband číslo 8 projevil otevřenost prostřednictvím očního kontaktu, ale v jeho chování nebyla patrná ochota k dalšímu zapojení do komunikace. Také probandi číslo 15 a 16 odpověděli, že nemají peníze, přičemž drželi jídlo v rukou, což naznačovalo malé zaujetí komunikací a rychlou výmluvu.

Další probandi, například čísla 20 a 21, projevovaly nezájem tím, že na experimentátorku nereagovaly a sdělily, že peníze nemají, aniž by se do konverzace více zapojily. Z jejich chování bylo patrné, že o kontakt nestojí, což podtrhly svým uzavřeným a odmítavým postojem ve formě přerušovaného očního kontaktu. Obdobně působily i probandi čísla 22 a 23 ženy, které odpovídaly klidným a přátelským tónem, ale jejich další komunikace byla omezená a vykazovala nezájem o pokračování rozhovoru.

Celkově tedy tato kategorie zdůrazňuje, že nezájem se projevil různými způsoby – od přímého odmítnutí po nevýrazné signály, jako jsou krátké odpovědi nebo přímý a přerušovaný oční kontakt bez dalších projevů ochoty více komunikovat.

2.4.5. 4. Kategorie: Vyhýbavá reakce

Tab. 4: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Vyhýbavá reakce

Číslo probanda	Příklady reakcí	KÓD	KATEGORIE
9.	Když jsem je požádala, zda by mi mohli poskytnout 20 Kč paní se omlouvala, že bohužel nemá peníze u sebe a dívala se na muže, respektive do jeho očí.	Předání břemene	Vyhýbavá reakce
	Když jsem je požádala, zda by mi mohli poskytnout 20 Kč paní se omlouvala, že bohužel nemá peníze u sebe a dívala se na muže, respektive do jeho očí.	Oční kontakt mezi sebou	Vyhýbavá reakce
11. 12.	Oslovila jsem dvě ženy sedící na křeslech na náměstí a požádala je o 20 Kč, ale ani jedna z nich mi peníze nechtěla dát, jelikož nic neřekly a podívaly se na sebe vzájemně.	Oční kontakt mezi sebou	Vyhýbavá reakce
17.	Jelikož paní hledala v peněžence 20 Kč, ale nenašla, tak řekla svému muži, aby se podíval do své peněženky.	Předání břemene	Vyhýbavá reakce

Zdroj: vlastní zpracování

V této kategorii jsme analyzovali situace, kdy probandi reagovali vyhýbavě na žádost o finanční pomoc. Data z pozorování ukazují, že jednotlivci často komunikovali neverbálně, přičemž oční kontakt mezi členy skupiny hrál klíčovou roli. probandi často využívali neverbální signály, jako je

pohled na ostatní, aby přenesli odpovědnost na druhého člena skupiny, místo aby sami poskytli přímou odpověď.

Například jedna z probandek se omluvila, že nemá peníze, ale zároveň se dívala na muže ve své společnosti, čímž naznačovala, že odpovědnost přechází na něj. V jiném případě dvě ženy odmítly odpovědět verbálně a pouze se na sebe podívaly, což znamenalo, že jejich odmítnutí bylo neverbálně sdíleno. V dalším příkladu žena po neúspěšném hledání peněz v peněžence požádala svého muže, aby peníze našel ve své peněžence, což jasně ilustruje kód předání břemene.

Tento vzorec chování byl zaznamenán v několika případech a ukazuje, že vyhýbavé reakce, často zahrnující oční kontakt nebo předání odpovědnosti další osobě, byly jedním z hlavních způsobů, jak se probandi snažili minimalizovat nepříjemnost situace a vyhnout se přímé konfrontaci s žádostí o pomoc.

2.4.6. 5. Kategorie: Tichá distance

Tab. 5: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Tichá distance

Číslo probanda	Příklady reakcí	KÓD	KATEGORIE
4.	Žena na mě pohlédla s mírným zvědavým výrazem, ale nejevila žádné známky odpudivosti či nezájmu.	Zvědavost	Tichá distance
8.	Muž z této skupiny se zdál trochu otevřenější, protože se mi díval do očí, ale nebylo to nic, co by naznačovalo okamžitou ochotu pomoci.	Nejasná odpověď	Tichá distance
14.	Druhý muž mu nic neříkal a pozoroval mě.	Oční kontakt a pasivní pozorování	Tichá distance
15. 16.	Pohlížely na mě se zaraženým úsměvem.	Nejasná odpověď	Tichá distance
20. 21.	Obě se na mě dívaly odmítavě a přerušovaně, což mi dávalo najevo, že nejsem vítaná a že by byly raději, kdybych odešla.	Nepřístupnost ke komunikaci	Tichá distance
27.	Muž sedící s nimi se neměl k žádné odpovědi pouze se na mě občas podíval, nebo se rozhlížel po náměstí.	Nejasná odpověď a nezáměr o komunikaci	Tichá distance

Zdroj: vlastní zpracování

Tato kategorie zahrnuje situace, kdy probandi nevykazovali jednoznačné známky odporu ani výraznou snahu o pomoc, ale udržovali si určitý odstup. Reakce probandů v této kategorii byly většinou pasivní bez verbálního zapojení a bez jasného vyjádření záměru pomoci. Reakce probandů byly zdržené verbální odpovědi.

Proband č. 4 žena reagovala pohledem s mírně zvědavým výrazem, nicméně neprojevila žádné známky odporu nebo nezájmu. Tento typ reakce označen kódem zvědavost je, když proband situaci vnímá, ale nevykazuje aktivní zapojení.

Naopak proband č. 8 se zdál být otevřenější, protože se díval experimentátorce do očí, ale jeho chování nenaznačovalo okamžitou ochotu pomoci. Tato reakce je pod kódem nejasné odpovědi, kdy proband sice udržuje určitý oční kontakt, ale nepodniká žádné další kroky.

Také proband č. 14 pozoroval experimentátorku, ale nijak nekomunikoval. Oční kontakt bez dalšího zapojení spadá pod kód oční kontakt a pasivní pozorování, kdy proband nevykazuje ani pozitivní, ani negativní reakci.

Probandi č. 15 a 16 reagovali zaraženým úsměvem, což je znak nejistoty nebo překvapení, ale nedošlo k žádné další interakci. Tento druh reakce spadá pod kód nejasné odpovědi.

Probandi č. 20 a 21 vykazovali odmítavý postoj, dívali se na experimentátorku přerušovaně a dávali jí tímto najevo, že by měla odejít. Tento typ reakce spadá pod kód nepřístupnosti ke komunikaci, kdy probandi jasně vyjadřují, že o kontakt nestojí, ale nepodnikají žádné verbální kroky k tomuto sdělení.

Dále pak proband č. 27 se experimentátorku občas podíval, ale jinak nevykazoval žádné známky zájmu o situaci ani o komunikaci. Tento nezáměr o komunikaci spadá do kategorie tiché distance, kdy proband zůstává lhostejný k dění kolem sebe.

Celkově jsme v této kategorii zaznamenali chování, kdy probandi vykazovali minimální nebo nejasné reakce a nevyjádřili jednoznačný zájem o zapojení do situace a tímto projevem se tiše distancovali od verbální komunikace.

2.4.7. 6. Kategorie: Reakce se zájmem

Tab. 6: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Reakce se zájmem

Číslo probanda	Příklady reakcí	KÓD	KATEGORIE
1.	Když se na mě dívala, převážně udržovala oční kontakt , i když občas svůj pohled zaměřila na okolní náměstí.	Udržení očního kontaktu	Reakce se zájmem
	Přesto bylo zřejmé, že má zájem se se mnou bavit .	Zájem komunikovat	Reakce se zájmem
3.	Muž mi sdělil , že přijel taxi službou a očekával brzké setkání se svojí sestrou u pošty kde se mají setkat a sestra ho má odvézt domů.	Soukromé sdělení	Reakce se zájmem
5.	Oslovila jsem muže stojícího u City Parku v Jihlavě, který si právě užíval cigaretu a velice ho to překvapilo .	Překvapení	Reakce se zájmem
11. 12.	Koukaly na mě docela vyděšeně, což mě zarazilo, a tak jsem se představila jako studentka VŠPJ.	Oční kontakt	Reakce se zájmem
13.	Když jsem se jich zeptala, zda by mi dali 20 Kč, jeden z mužů začal sahát do kapsy pro peněženku, a přitom si mě prohlížel .	Oční kontakt	Reakce se zájmem
17. 18.	Dívali se na mě překvapivým výrazem .	Zvědavost, oční kontakt	Reakce se zájmem
22. 23.	Když jsem se k nim přiblížila, vypadaly klidně a pozorně si mě prohlížely , což mi dodalo odvahy pokračovat v rozhovoru.	Zvědavý oční kontakt	Reakce se zájmem
29.	Jeden z mužů začal vytahovat poslední drobné, co u sebe měl druhý se začal zvedat, jelikož mě špatně slyšel a chtěl otázku zopakovat , tak jsem otázku zopakovala a muž také začal sahát pro drobné, jeho reakci jsem zaznamenala a představila se jako studentka VŠPJ.	Bez signálů konfrontace	Reakce se zájmem

Zdroj: vlastní zpracování

Tato kategorie zahrnuje situace, kdy probandi projevili zájem o komunikaci a byli ochotni věnovat interakci s improvizovaným bezdomovcem pozornost, často s použitím očního kontaktu či dalších neverbálních projevů.

První zaznamenaný proband, žena, který udržovala s experimentátorkou oční kontakt, přestože občas přesunul pohled na okolní náměstí, přesto projevovala zájem o situaci, a dokonce i ochotu bavit se s ní. Tento oční kontakt byl důležitým signálem zájmu, který podpořil další konverzaci. Podobně další proband poskytl soukromé sdělení o svém očekávání brzkého setkání se svou sestrou, což naznačovalo důvěru a otevřenost vůči experimentátorce v roli improvizovaného bezdomovce.

Další proband, kterého experimentátorka oslovila u City Parku, byl překvapený jejím přístupem, ale neváhal se zapojit do rozhovoru. Reakce jako překvapení nebo zvědavost mohou být významnými ukazateli zájmu o interakci, neboť lidé reagují na nečekané situace nejprve emocionálně a následně se rozhodují, zda se do konverzace zapojí.

Z několika dalších interakcí je patrné, že oční kontakt hraje klíčovou roli v komunikaci. Například dvě ženy se dívaly na experimentátorku vyděšeně, což ji přimělo představit se jako studentka, čímž se pokusila navodit klidnější atmosféru a získat důvěru probandů. V jiném případě jeden z mužů, který byl osloven, začal sahát do kapsy pro peníze, zatímco experimentátorku pozoroval. Tato situace naznačovala, že měl zájem pomoci, a jeho oční kontakt posílil jeho ochotu se do interakce zapojit.

Další zajímavá reakce byla od probanda, který začal sahát pro své peníze, zatímco druhý muž se zvedal, protože špatně slyšel otázku. Tato situace ukazuje, jak může vzájemná interakce mezi členy skupiny ovlivnit chování jednotlivců. V případě, že jeden člen skupiny projeví zájem, druhý může následně reagovat podobně, což vytváří vzájemně posilující interakce.

Z těchto případů vyplývá, že klíčovým prvkem reakce se zájmem bylo často udržení očního kontaktu nebo projev zvědavosti, což experimentátorce umožnilo pokračovat v komunikaci a získat informace a reakce od probandů. Zájem probandů o komunikaci tak hrál důležitou roli v tom, jak se interakce dále vyvíjela.

2.4.8. 7. Kategorie: Pozitivní vnímání a přijetí

Tab. 7: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Pozitivní vnímání a přijetí

Číslo probanda	Příklady reakcí	KÓD	KATEGORIE
1.	Žena odmítla s vysvětlením, že už dnes rozdala dost peněz a cigaret, ale řekla to velmi mile, bez náznaku podráždění nebo rizika , že by se naše komunikace mohla změnit v nepříjemnou konfrontaci.	Mile, bez náznaku podráždění	Pozitivní vnímání a přijetí
	Žena odmítla s vysvětlením, že už dnes rozdala dost peněz a cigaret, ale řekla to velmi mile, bez náznaku podráždění nebo rizika, že by se naše komunikace mohla změnit v nepříjemnou konfrontaci.	Bez signálů konfrontace	Pozitivní vnímání a přijetí
	Z jejího chování jsem měla pocit, že jí moje přítomnost nijak nevadí , a necítila jsem se při rozhovoru s ní na obtíž.	Akceptace	Pozitivní vnímání a přijetí
	Celou dobu se usmívala a kouřila cigaretu , což vytvářelo uvolněnou atmosféru.	Úsměv, uvolnění	Pozitivní vnímání a přijetí
3.	I přesto, že měl zjevně problémy s vyjadřováním a vedle sebe měl položené berle, působil jinak jako úplně obyčejný člověk, který si užíval den na náměstí při čekání.	Bez signálů konfrontace	Pozitivní vnímání a přijetí
4.	Její klidný úsměv a pozorný pohled naznačovaly , že mě přijala a nevadila jsem jí svou přítomností.	Věnování pozornosti	Pozitivní vnímání a přijetí
9. 10.	Oslovila jsem ženu a muže, kteří stáli u kašny, vedly spolu rozhovor a popíjeli kávu.	Uvolnění	Pozitivní vnímání a přijetí
22. 23.	Obě ženy odpovídaly klidným a přátelským hlasem a neměly problém se mnou komunikovat , ačkoliv bylo patrné, že nechtějí v konverzaci pokračovat.	Bez signálů konfrontace	Pozitivní vnímání a přijetí

Zdroj: vlastní zpracování

Prvním příkladem je žena, která odmítla darovat peníze s vysvětlením, že už ten den poskytla dost. Avšak z jejího chování bylo zřejmé, že neprojevila žádné podráždění ani napětí. Naopak mluvila mile a s porozuměním, což signalizovalo, že rozhovor s experimentátorkou v improvizované roli bezdomovce pro ni nepředstavuje žádné riziko nebo nepříjemnost. V rámci tohoto setkání nebyly zaznamenány žádné známky konfrontace, což lze interpretovat jako projev kladného přijetí. Během celé interakce se usmívala a kouřila cigaretu, což přispělo k vytvoření uvolněné a přátelské atmosféry. Tento projev lze chápat jako symbol uvolnění a pozitivního vnímání interakce, bez jakéhokoli náznaku napětí či diskomfortu.

Zajímavou zkušeností byla i interakce s mužem, který přestože měl problémy s vyjadřováním a používal berle, nevykazoval žádné negativní signály vůči experimentátorce v improvizované roli bezdomovce. Naopak působil klidně a zdálo se, že si užívá běžný den na náměstí, aniž by vnímal situaci jako konfrontační. I zde je absence jakýchkoliv negativních projevů interpretována jako projev pozitivního vnímání a akceptace experimentu.

Jedna z dalších probandek se usmívala a projevovala zájem, což bylo jasným signálem, že její přítomnost experimentátorku neobtěžovala. Klidný úsměv a věnování pozornosti poukazovaly na přijetí situace, aniž by probandka vykazovala známky nepohodlí.

U dalších dvou probandek, ženy a muže stojících u kašny, byla patrná uvolněná atmosféra. Tito probandi vedli rozhovor a popíjeli kávu, čímž ukázali, že přítomnost experimentátorky a její žádost pro ně nebyla obtěžující. Jejich reakce naznačovaly, že se cítili pohodlně a neviděli důvod k odmítnutí komunikace.

V poslední interakci, která proběhla se dvěma ženami, bylo pozorováno, že obě ženy odpovídaly klidným a přátelským tónem. Přestože bylo zřejmé, že nechtěly v konverzaci pokračovat, jejich chování nevykazovalo žádné známky konfrontace. Tato interakce opět poukazuje na pozitivní přijetí situace, i když ochota k dalšímu rozhovoru již byla nižší.

Z analýzy reakcí probandů je zřejmé, že většina interakcí byla v rámci kategorie „Pozitivní vnímání a přijetí“ charakterizována absencí napětí, otevřenou komunikací a přátelskou atmosférou. Probandi často reagovali klidně a mile, aniž by se situace přeměnila v konfrontaci. Přítomnost experimentátorky v improvizované roli bezdomovce je nijak nezatěžovala, a to ani ve chvíli, kdy odmítli její žádost o finanční pomoc. Výrazným prvkem, který se v těchto interakcích opakoval, bylo vytváření uvolněné atmosféry, často podpořené neverbálními signály, jako byl úsměv či zájem o komunikaci.

Z těchto výsledků můžeme usuzovat, že veřejnost, i přes odmítnutí pomoci, často nevnímá bezdomovectví konfrontačně, a spíše se snaží projevit porozumění a či mírné náznaky empatie.

2.4.9. 8. Kategorie: Poskytnutá pomoc

Tab. 8: Výsledky z kódování u kategorie — Příklady reakcí: Poskytnutá pomoc

Číslo proband	Příklady reakcí	KÓD	KATEGORIE
5.	Když jsem ho požádala o 20 Kč, bez váhání je začal vytahovat z peněženky.	Rychlá reakce pomoci	Poskytnutá pomoc
10.	Muž ihned začal vytahovat peněženku.	Rychlá reakce pomoci	Poskytnutá pomoc
13.	Když jsem se jich zeptala, zda by mi dali 20 Kč, jeden z mužů začal sahát do kapsy pro peněženku , a přitom si mě prohlížel.	Rychlá reakce pomoci	Poskytnutá pomoc
18.	Poté muž začal vytahovat peněženku.	Rychlá reakce pomoci	Poskytnutá pomoc
28.	Jeden z mužů začal vytahovat poslední drobné , co u sebe měl druhý se začal zvedat, jelikož mě špatně slyšel a chtěl otázku zopakovat, tak jsem otázku zopakovala a muž také začal sahát pro drobné, jeho reakci jsem zaznamenala a představila se jako studentka VŠPJ.	Rychlá reakce pomoci	Poskytnutá pomoc
29.	Jeden z mužů začal vytahovat poslední drobné, co u sebe měl druhý se začal zvedat, jelikož mě špatně slyšel a chtěl otázku zopakovat, tak jsem otázku zopakovala a muž také začal sahát pro drobné , jeho reakci jsem zaznamenala a představila se jako studentka VŠPJ.	Rychlá reakce pomoci	Poskytnutá pomoc

Zdroj: vlastní zpracování

V rámci pozorování se ukázalo, že několik probandů zareagovalo ochotně na žádost o finanční pomoc ve formě 20 Kč. Tato ochota se projevila v rychlém a bezprostředním jednání, kdy probandi začali sahát do kapes či peněženek. Rychlost jejich reakcí naznačuje, že byli ochotni poskytnout pomoc bez dlouhého přemýšlení nebo váhání. Tato skutečnost může odrážet jejich empatii nebo sociální naladění na potřeby druhých lidí.

Jedním z prvních probandů označený jako č. 5, začal bez váhání vytahovat peníze z peněženky, jakmile byl o peníze požádán. Jeho jednání bylo rychlé, bez jakýchkoliv známek odporu nebo pochybností. Stejný vzorec chování byl zaznamenán u několika dalších probandů (č. 10, 14, 18), kteří ihned po žádosti o pomoc sahalí do kapes nebo peněženek, čímž ukázali svoji připravenost okamžitě reagovat na požadavek.

Zajímavou situaci přineslo pozorování probanda č. 28 a č. 29, kdy jeden z mužů začal vytahovat drobné, zatímco druhý nejprve špatně porozuměl otázce a následně chtěl, aby mu byla zopakována. Po zopakování otázky se oba muži aktivně zapojili do hledání drobných ve svých peněženkách, což znovu dokládá jejich ochotu a připravenost pomoci, jakmile pochopili, co se od nich žádá.

Z těchto pozorování lze vyvodit, že tito probandi byli připraveni poskytnout finanční pomoc velmi rychle, aniž by vykazovali známky odmítavého chování. To by mohlo naznačovat, že v jejich očích žádost o drobnou finanční pomoc vnímali jako oprávněnou nebo neproblematickou. Tato skutečnost rovněž naznačuje, že v jejich reakcích mohla hrát roli sociální očekávání nebo jejich vlastní hodnotový systém týkající se pomoci druhým.

Pod tuto kategorii jsme zařadili i zjištěný výsledek z prvotního oslovení probandů v improvizované roli bezdomovce s prosbou o darování 20 Kč na jídlo. Výsledek je zpracován v grafu, který je pečlivě popsán níže:

Graf 4: Počet probandů, kteří darovali 20 Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Graf zobrazuje rozložení respondentů na otázku při prvotním oslovení v improvizované roli bezdomovce, zda mohou darovat 20 Kč na jídlo. Z výsledků je patrné, že většina probandů tedy 23 (77 %) darovat odmítla, zatímco pouze 7 (23 %) probandů bylo ochotno poskytnout peněžní dar. Pro přesnost ještě zopakujeme, že peněžní dar nebyl přijat a experimentátorka musela

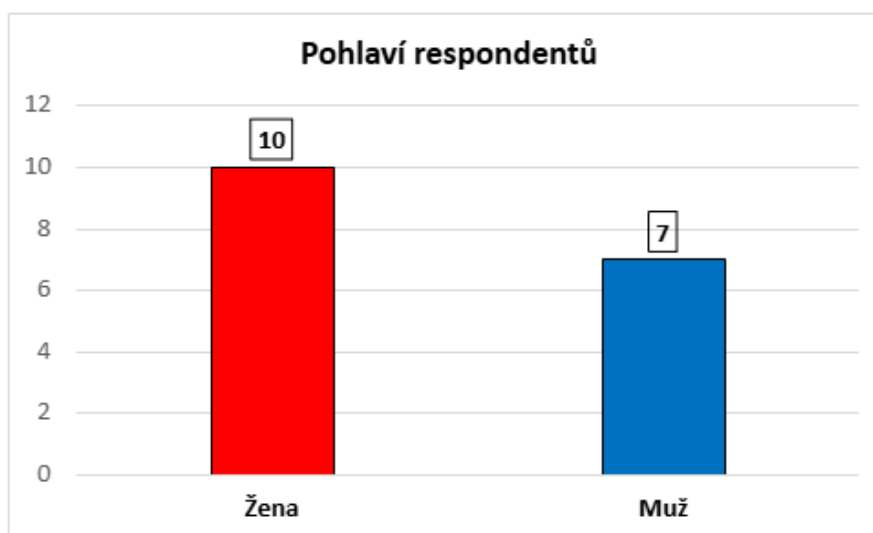
přiznat svoji opravdovou roli. Tento výsledek naznačuje, že ochota veřejnosti přispět na žádost neznámého člověka v takové situaci je nízká. To může být způsobeno různými faktory, jako je nedůvěra, negativní stereotypy o bezdomovectví, nebo osobní finanční situace probandů.

2.5. Výsledky výzkumu — Vnímání bezdomovců veřejností

Hlavním podkladem pro zpracování empirické části této práce, zejména této kapitoly, je klíčová druhá výzkumná otázka „Jaké je vnímání bezdomovců těmito lidmi v kontextu vybraných mýtů o bezdomovcích?“

Všechna následující zpracovaná a analyzovaná data jsme získaly prostřednictvím improvizované role bezdomovce, jehož druhou částí bylo dotazníkové šetření, které obsahovalo 12 otázek zaměřených na veřejné vnímání bezdomovců s ohledem na potvrzení, či vyvrácení mýtu, které byly klíčové pro jeho sestavení. Data jsme zpracovaly a analyzovaly v programu Microsoft Office Excel, kde jsme vytvořily výsledné tabulky a z nich grafy, které jsme přiložili níže, pro lepší vizualizaci a interpretaci odpovědí respondentů.

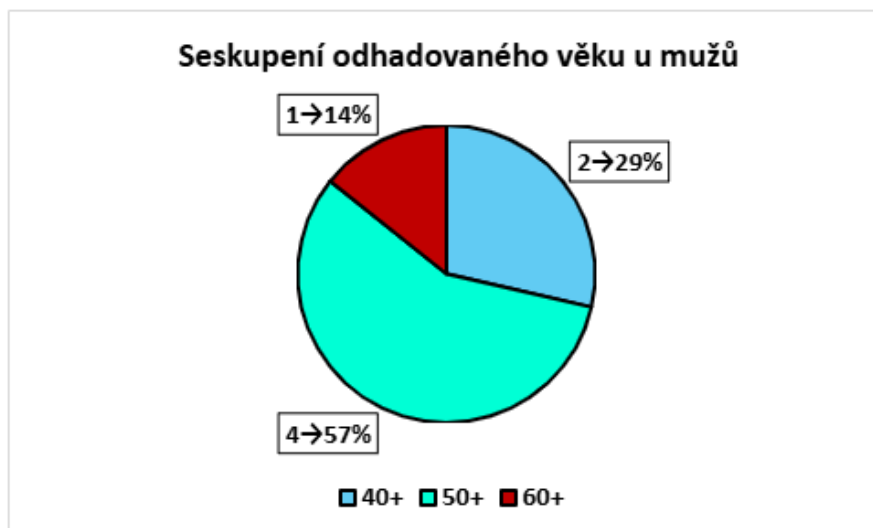
2.5.1. Rozbor celkového počtu respondentů

Graf 5: Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

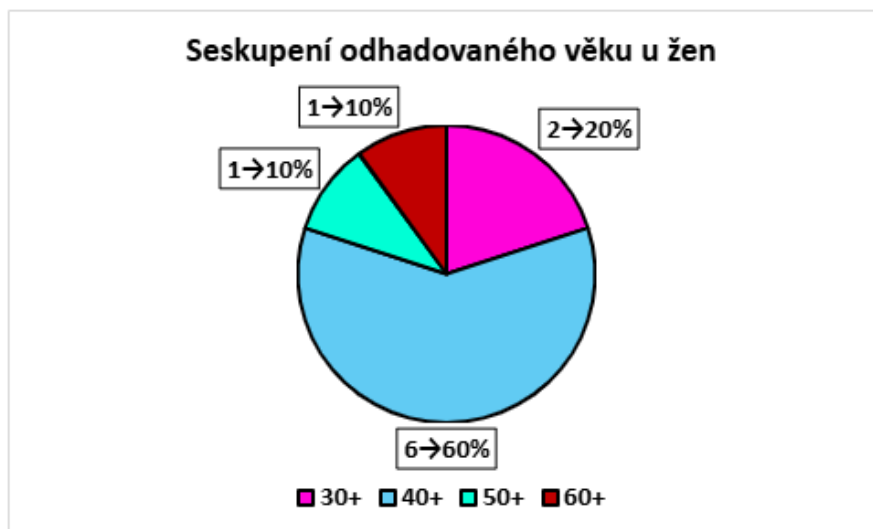
V rámci našeho dotazníkového šetření se celkově zúčastnilo 17 respondentů, z toho 10 žen (58,8 %) a 7 mužů (41,2 %). Tato data nám poskytují přehled o odhadovaném věku respondentů, který byl zaznamenán během výzkumu. Seskupení věku podle kategorií nám umožňuje lépe pochopit rozmanitost skupiny, která se zúčastnila výzkumu, a jak se její demografické složení může odrážet v odpovědích na dotazník. Grafy níže zachycují věkové rozložení respondentů, seskupené dle pohlaví:

Graf 6: Seskupení odhadovaného věku u mužů

Zdroj: vlastní zpracování

U mužských respondentů byla nejvíce zastoupená věková kategorie 50+, kde se nacházeli 4 (57 %) muži. Ve věkové skupině 40+ byli 2 (29 %) muži, zatímco ve skupině 60+ byl zaznamenán 1 (14 %) respondent. Tato věková struktura mezi muži ukazuje na určitou homogennost v rámci věkového složení mužských účastníků. Ostatní věkové kategorie nejsou zastoupeny, a proto je již dále nebudeme zmiňovat.

Graf 7: Seskupení odhadovaného věku u žen

Zdroj: vlastní zpracování

Tento graf ilustruje věkové rozdělení žen mezi respondenty. Nejvíce žen, konkrétně 6 (60 %), spadalo do věkové kategorie 40+. Následně jsme zaznamenali 2 (20 %) ženy ve věkové kategorii 30+, a po jedné ženě v kategoriích 50+ (10 %) a 60+ (10 %). Tento rozptyl napříč věkovými skupinami nám umožňuje lépe zkoumat rozdíly v postojích napříč generacemi. Ostatní věkové kategorie nejsou zastoupeny, a proto je již dále nebudeme zmiňovat.

2.5.2. Výsledky dotazníkového šetření

Níže jsou popsány a analyzovány výsledky dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na vnímání bezdomovců veřejností. Dotazník, který obsahoval otázky inspirované mýty a

stereotypy spojenými s bezdomovectvím a bezdomovci, nám umožnil zkoumat, zda jsou tyto mýty podporovány respondenty z řad veřejnosti. Odpovědi na jednotlivé otázky byly následně analyzovány s cílem lépe porozumět tomu, jak veřejnost vnímá bezdomovce a jakými předsudky mohou být ovlivněny jejich postoje.

Otázka č.1: Myslíte si, že většina z nich je duševně nemocná?

Graf 8: 1. Myslíte si, že většina z nich je duševně nemocná?

Zdroj: vlastní zpracování

V grafu si můžeme všimnout, že pouze 1 (6 %) respondent odpověděl „ano“, což naznačuje, že tento mýtus není mezi respondenty široce zastoupen. Většina lidí (94 %) se tedy nepřiklání k názoru, že bezdomovci trpí duševními nemocemi ve velkém měřítku. To může odrážet posun ve vnímání této skupiny, kdy jsou lidé schopni oddělit otázku duševního zdraví od samotné situace bezdomovectví, i když stigma duševního onemocnění v této oblasti může stále hrát určitou roli.

Otázka č.2: Myslíte si, že většina z nich zneužívá drogy a alkohol?

Graf 9: 2. Myslíte si, že většina z nich zneužívá drogy a alkohol?

Zdroj: vlastní zpracování

Zde je jasné, že je mýtus značně podporován, protože 11 (65 %) respondentů odpovědělo „ano“. Toto vysoké číslo může naznačovat, že existuje přetrvávající představa, že bezdomovci jsou často uživateli návykových látek. Tento stereotyp je jedním z nejvíce zakořeněných mýtů, které se

týkají bezdomovectví, a veřejnost má tendenci vnímat tuto skupinu jako rizikovou právě kvůli asociaci s drogami a alkoholem. Tento názor může vycházet z častých mediálních zobrazení bezdomovců či z osobních zkušeností respondentů.

Otázka č.3: Myslíte si, že většina z nich je nebezpečná a agresivní?

Graf 10: 3. Myslíte si, že většina z nich je nebezpečná a agresivní?

Zdroj: vlastní zpracování

U této otázky je veřejnost rozdělena, jelikož 6 (35 %) respondentů odpovědělo „ano“, zatímco 11 (65 %) „ne“. Přestože většina respondentů nevěří, že bezdomovci jsou agresivní, stále se zde objevuje část veřejnosti, která je považuje za potenciální hrozbu. Tento výsledek může být důsledkem strachu z neznámého nebo zranitelného sociálního prostředí, které bezdomovectví může představovat. Představa, že lidé žijící na ulici jsou více náchylní k násilí, přetrvává, ale není dominantní.

Otázka č.4: Myslíte si, že jejich špatné rozhodnutí v životě vedlo k tomu, že jsou teď na ulici?

Graf 11: 4. Myslíte si, že jejich špatné rozhodnutí v životě vedlo k tomu, že jsou teď na ulici?

Zdroj: vlastní zpracování

Tento mýtus nachází podporu u 7 (41 %) respondentů, což naznačuje, že část veřejnosti stále vidí bezdomovectví jako důsledek osobního selhání jedince, jenž skončil jako bezdomovec. Na druhé straně 10 (59 %) respondentů tuto myšlenku odmítá, což naznačuje možnost větší

uvědomění si komplexních příčin bezdomovectví, jako jsou socioekonomické faktory, systémová nerovnost nebo zdravotní problémy. Nicméně, přetrvávající podpora tohoto mýtu ukazuje na tradiční vnímání bezdomovců jako lidí, kteří jsou odpovědní za svou situaci kvůli svým rozhodnutím.

Otázka č.5: Myslíte si, že dávají přednost svobodě života na ulici, před povinnostmi bydlící populace?

Graf 12: 5. Myslíte si, že dávají přednost svobodě života na ulici, před povinnostmi bydlící populace?

Zdroj: vlastní zpracování

Odpověď „ano“ zvolilo 9 (53 %) respondentů, což naznačuje, že mýtus o „svobodě“ života bez domova má v řadách veřejnosti své místo. Tento výsledek odráží předsudek, že bezdomovci si vědomě vybírají život na ulici, protože nechtějí přijmout odpovědnosti spojené s tradičním životním stylem. Tento stereotyp může přispívat k pocitu, že bezdomovci nejsou hodni pomoci, protože si zvolili svůj osud, což může snižovat míru ochoty veřejnosti k pomoci.

Otázka č.6: Myslíte si, že většinu svých peněz utratí za alkohol nebo drogy?

Graf 13: 6. Myslíte si, že většinu svých peněz utratí za alkohol nebo drogy?

Zdroj: vlastní zpracování

Tento mýtus má silnou podporu, protože 14 (82 %) respondentů odpovědělo „ano“. Tento výsledek poukazuje na hluboce zakořeněnou představu, že bezdomovci nevyužívají finanční

prostředky zodpovědně a místo toho je utrácení za drogy a alkohol. Tento předsudek může mít negativní dopad na ochotu lidí přispívat bezdomovcům nebo se podílet na charitativních projektech, protože předpokládají, že jejich pomoc bude promarněna.

Otázka č.7: Myslíte si, že bude stačit to, aby si našli práci a tím by se vrátili zpět do života bydlící populace?

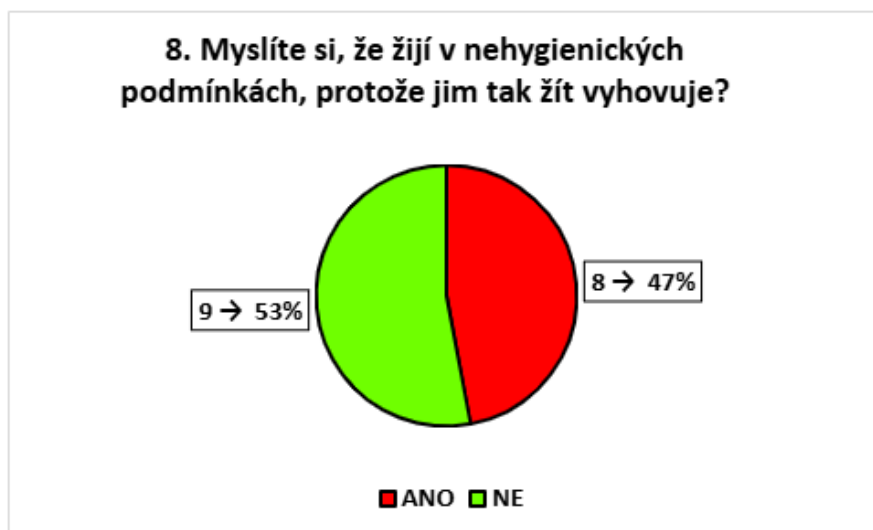

Graf 14: 7. Myslíte si, že bude stačit to, aby si našli práci a tím by se vrátili zpět do života bydlící populace?

Zdroj: vlastní zpracování

U tohoto mýtu můžeme vidět, že 11 (65 %) respondentů se přiklání k názoru, že práce by mohla být klíčem k návratu bezdomovců do běžného života. Tento názor odráží tradiční představu, že bezdomovectví je spíše individuální problém, který lze vyřešit osobním úsilím, a ne komplexní sociální otázkou a podporou. Veřejnost má tendenci věřit v jednoduché řešení, i když situace bezdomovců je obvykle mnohem složitější a pouhé zapojení do zaměstnání nestačí.

Otázka č.8: Myslíte si, že žijí v nehygienických podmínkách, protože jim tak žít vyhovuje?

Graf 15: 8. Myslíte si, že žijí v nehygienických podmínkách, protože jim tak žít vyhovuje?

Zdroj: vlastní zpracování

Veřejnost je v tomto případě rovnoměrně rozdělena, s 8 (47 %) odpověďmi „ano“ a 9 (53 %) „ne“. Tento výsledek ukazuje, že část veřejnosti přikládá zodpovědnost za život v nehygienických

podmínkách bezdomovců samotným, zatímco jiní lidé chápou, že jejich podmínky jsou důsledkem nedostupnosti jiných možností, které by jim umožnili hygienickou péči.

Otázka č.9: Myslíte si, že jsou zodpovědní za svou životní situaci, ve které se teď nachází?

Graf 16: 9. Myslíte si, že jsou zodpovědní za svou životní situaci, ve které se teď nachází?

Zdroj: vlastní zpracování

V této otázce 15 (88 %) respondentů věří, že bezdomovci jsou zodpovědní za svou situaci. Tento výsledek ukazuje, že mýtus o osobní odpovědnosti bezdomovců je velmi rozšířený. Tento postoj může vést k nízké empatii vůči této skupině a k domněnce, že si nezaslouží pomoc, protože za svou situaci mohou sami.

Otázka č.10: Myslíte si, že většina z nich jsou nevšímavý a nevděční za pomoc, kterou dostanou?

Graf 17: 10. Myslíte si, že většina z nich jsou nevšímavý a nevděční za pomoc, kterou dostanou?

Zdroj: vlastní zpracování

U této otázky 9 (53 %) respondentů věří, že bezdomovci jsou nevděční, což podporuje negativní stereotyp, že tato skupina není vděčná za pomoc, kterou dostává. Tento předsudek může mít dopad na ochotu lidí poskytovat pomoc a podporu.

Otázka č.11: Myslíte si, že většina z nich má nižší inteligenci?

Graf 18: 11. Myslíte si, že většina z nich má nižší inteligenci?

Zdroj: vlastní zpracování

Tento mýtus je méně rozšířen, protože pouze 4 (24 %) respondenti odpověděli „ano“. Větší zastoupení se nachází u odpovědi „ne“, ke které se přiklonilo 13 (76 %) respondentů. Lze tedy říci, že více než polovina respondentů nepovažuje většinu bezdomovců za osoby s nižší inteligencí, což ukazuje, že tento stereotyp není tak silný jako jiné mýty.

Otázka č.12: Myslíte si, že to, že zapáchají je pro ně vyhovující?

Graf 19: 12. Myslíte si, že to, že zapáchají je pro ně vyhovující?

Zdroj: vlastní zpracování

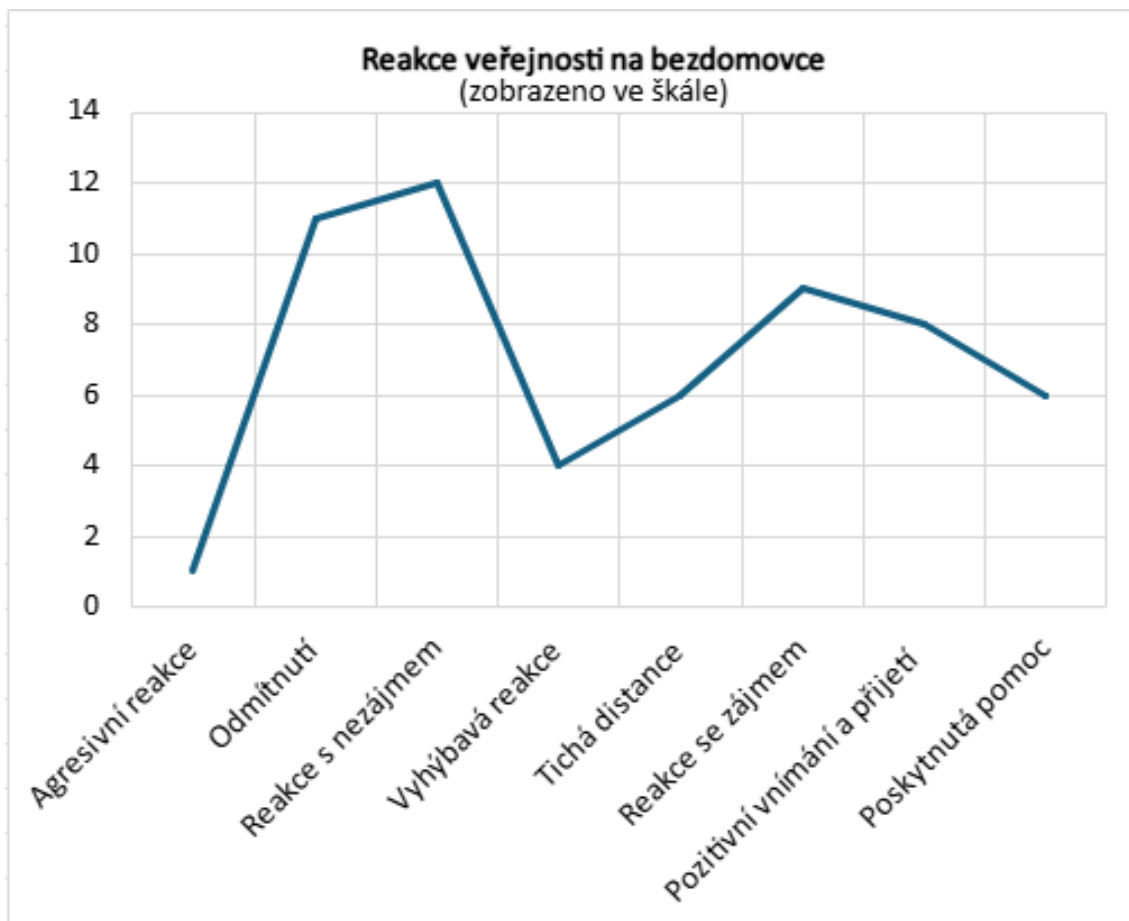
Pouze 3 (18 %) respondenti odpověděli „ano“, což ukazuje, že většina respondentů tedy 14 (82 %), kteří odpověděli „ne“ nepřikládá zápach bezdomovců záměrnému rozhodnutí, ale spíše důsledku jejich životních podmínek, které nelze jednoduchým způsobem změnit. Tyto podmínky mohou být pouze zlepšeny.

2.6. Diskuze

Cílem výzkumu bylo prostřednictvím autentického zážitku experimentátora v reálných podmínkách přiblížit vnímání bezdomovectví ve vazbě na vnější projevy veřejnosti. V práci byly využity postupy kvalitativního výzkumu experiment a pozorování a kvantitativního výzkumu v podobě dotazníkového šetření.

Díky využití metod kvalitativního výzkumu experimentu a pozorování a kvantitativního výzkumu v podobě dotazníkového šetření jsme získaly komplexní obraz o tom, jak veřejnost vnímá bezdomovce, a jaké mýty a stereotypy ovlivňují jejich postoje. Tyto výsledky nám poskytly autentický vhled do reakcí a postojů probandů a respondentů ve skutečných situacích.

Pozorování probíhalo v reálných situacích na veřejných prostranstvích, což umožnilo zachytit autentické a spontánní reakce jednotlivců. Získaná data ukazují, že i drobná manipulace s kontextem (například žádost o 20 Kč) může vést k odhalení hluboko zakořeněných postojů a předsudků, které lidé mají vůči bezdomovcům. Reakce respondentů zahrnovaly jak empatii a ochotu pomoci, tak odmítání, frustraci či negativní reakce, které naznačují sociální odstup od této skupiny.

Graf 20: Reakce veřejnosti na bezdomovce (zobrazeno ve škále)

Zdroj: vlastní zpracování

První výzkumná otázka se zbývá tím, jaká je reakce vybraných lidí z řad veřejnosti na improvizovaného bezdomovce. Na základě grafu č. 20, který znázorňuje reakce veřejnosti na bezdomovce, lze tvrdit, že reakce jsou velmi různorodé. Jak je patrné, kategorie *Odmítnutí* a

Reakce s nezájmem jsou nejfrekventovanějšími způsoby, jakými lidé reagovali na improvizovaného bezdomovce. Lze předpokládat, že tyto reakce jsou odrazem zakořeněných předsudků a negativních postojů, jak uvádí Košťálová (2013): „*Na základě uskutečněných výzkumů veřejného mínění lze říci, že ve společnosti dlouhodobě převažují spíše negativní postoje k problematice bezdomovectví.*“ Tento názor je v souladu s výzkumem, kde velká část veřejnosti projevovala sociální odstup či odmítání.

Zajímavým aspektem jsou kategorie jako *Vyhýbavá reakce* či *Tichá distance*, které potvrzují, že veřejnost se často cítí nejistá nebo nepohodlně při konfrontaci s osobami v roli bezdomovce. Hušák (2020) se k této problematice vyjádřil slovy, že „*aby žebrající dosáhl u potenciálního dárce soucitu, záleží na postoji potenciálního dárce, mezi kterými je klíčová empatie a postoj vůči bezdomovcům*“. Tento jev se projevuje i ve výsledcích, kde menší část probandů projevila ochotu pomoci, což naznačuje, že v situacích, kde se probandům podařilo vyvolat empatii, byla reakce pozitivnější.

Agresivní reakce, byť se vyskytly pouze v ojedinělých případech, poukazují na možné emocionální napětí spojené s tímto tématem. Lze očekávat, že předsudky a negativní emoce vůči bezdomovcům mohou vést k výrazným a nevyváženým reakcím.

Na základě zjištěných dat z tohoto výzkumu lze předpokládat, že skuteční bezdomovci mohou čelit podobným reakcím, když žádají veřejnost o pomoc. Přestože ve výzkumu bylo osloveno pouze 30 probandů, zaznamenané reakce byly širokospektrální, od odmítnutí a agrese po zájem a poskytnutí pomoci. Tím lze potvrdit, že postoje vůči bezdomovcům jsou u veřejnosti různorodé a často spojené s hlubšími sociálními stigmaty, které se v běžném životě projevují.

Druhá výzkumná otázka se zaměřila na to, zda ve společnosti přetrvávají časté mýty o bezdomovcích. Z výsledků dotazníkového šetření lze říci, že mýty a předsudky spojené s bezdomovectvím jsou ve veřejném mínění stále přítomné a mají významný vliv na vnímání této skupiny lidí. Lze tvrdit, že jeden z nejrozšířenějších mýtů je ten, že většina bezdomovců zneužívá drogy a alkohol, protože 11 (65 %) respondentů uvedlo, že věří, že většina bezdomovců je závislá na těchto látkách. Tento výsledek naznačuje, že veřejnost často spojuje bezdomovectví s rizikovým chováním, což může být důsledkem mediálních stereotypů nebo osobních zkušeností některých respondentů. Dále lze předpokládat, že mýtus, že většina finančních prostředků, které bezdomovci získají, je utracena za drogy a alkohol, je rovněž silně zakořeněn. Až 14 (82 %) respondentů tento mýtus podpořilo, což může vést k nižší ochotě veřejnosti přispívat na charitativní účely nebo poskytovat přímou pomoc bezdomovcům, protože panuje obava, že tato pomoc nebude využita účelně. Lze také říci, že vnímání osobní odpovědnosti za bezdomovectví je stále velmi rozšířené, jelikož 15 (88 %) respondentů věří, že bezdomovci nesou odpovědnost za svou životní situaci. Tento mýtus může mít negativní dopad na empatii a ochotu veřejnosti poskytovat bezdomovcům pomoc, protože je považována za následný důsledek špatných osobních rozhodnutí. Na druhé straně lze se domnívat, že některé stereotypy o bezdomovcích začínají ztrácet na síle. Například pouze 1 (6 %) respondent se domnívá, že většina bezdomovců trpí duševními nemocemi, což může znamenat změnu ve vnímání, kdy je bezdomovectví oddělováno od problematiky duševního zdraví. Z dotazníkového šetření lze rovněž předpokládat, že stereotypy o nevděčnosti a nízké inteligenci bezdomovců nejsou tak silné jako jiné mýty. Pouze 4 (24 %) respondenti uvedli, že považují bezdomovce za osoby s nižší inteligencí, a 3 (18 %) věří, že bezdomovcům vyhovuje život v nehygienických podmínkách. To naznačuje, že

veřejnost si začíná uvědomovat, že životní podmínky bezdomovců jsou spíše důsledkem okolností než jejich vlastního výběru. Výsledky ukazují, že i když některé mýty ztrácejí na síle, předsudky o bezdomovcích jsou stále hluboce zakořeněné a ovlivňují vnímání veřejnosti. Lze tvrdit, že tyto stereotypy mají přímý dopad na sociální interakce a na ochotu poskytovat pomoc, což posiluje marginalizaci bezdomovců ve společnosti.

Celkově výsledky dále ukazují, že bezdomovectví je silně stigmatizováno a veřejnost často reaguje podle již existujících předsudků a mýtů, které mohou být hluboko zakořeněné ve společenském povědomí.

2.7. Limity výzkumu

Významným limitujícím faktorem tohoto výzkumu byl nakonec počet probandů, který byl výrazně nižší, než bylo původně plánováno. Z původně zamýšlených 100 interakcí se nakonec podařilo uskutečnit pouze 31, přičemž jedna z probandek byla z výsledné analýzy vyřazena, protože její interakce neodpovídala všem kritériím výzkumu. Z tohoto důvodu byl konečný počet validních probandů snížen na 30. Tento omezený počet interakcí ovlivnil rozsah shromážděných dat a možnost hlubší analýzy širokého spektra veřejných reakcí na improvizovaného bezdomovce.

Celkově tedy omezený počet probandů a rizikové situace vedly k tomu, že původně zamýšlený rozsah a hloubka výzkumu nebyly plně realizovány. Přesto získaná data poskytují důležité poznatky o složitosti veřejného postoje k bezdomovectví a ukazují, jak různé faktory, včetně emocí, předsudků a sociálních interakcí, mohou ovlivnit vnímání této sociální skupiny.

Dalším významným limitem byl emoční stav experimentátorky. Výzkum se odehrával ve veřejném prostoru, kde proběhlo několik obtížných a stresujících interakcí s probandy. Emoční vypětí, pocity úzkosti a obavy o osobní bezpečnost mohly ovlivnit nejen samotnou experimentátorku, ale také způsob, jakým probandi na ni reagovali. Tyto faktory představovaly potenciální zdroj zkreslení výsledků, neboť chování experimentátorky mohlo být v některých případech neúmyslně ovlivněno jejími obavami či stresem.

V průběhu výzkumu se vyskytl zdroj zkreslení, který byl zapříčiněn písemným záznamem ihned po interakci. Povaha výzkumu neumožňovala získat souhlasný podpis k audiozáznamu či videonahrávce od zúčastněných výzkumu, což vedlo k nutnosti zaznamenávat odpovědi ručně a retrospektivně. Tento způsob zaznamenávání mohl ovlivnit přesnost a úplnost záznamů, jelikož paměť experimentátorky mohla být omezená a některé detaily mohly být opomenuty nebo zkresleny v okamžiku zápisu. Navíc, absence přímých záznamů bránila přesné analýze neverbální komunikace, které mohly být důležité pro hlubší pochopení jejich postojů a emocí.

Výzkum musel být ukončen, když se experimentátorka dostala za svoji osobní hranici při jedné interakci s probandy.

Závěr

Výzkum přinesl důležité poznatky o vnímání bezdomovectví ve společnosti a ukázal, že veřejnost má tendenci vnímat bezdomovce skrze zakořeněné stereotypy a předsudky. Na základě reakcí probandů lze tvrdit, že postoje veřejnosti jsou výrazně ovlivněny sociálními a kulturními faktory.

Experiment s improvizovanou rolí bezdomovce poskytl autentický vhled do toho, jak různí lidé reagují na tuto skupinu. Reakce se pohybovaly od empatie a ochoty pomoci až po odmítání, vyhýbavé chování, a dokonce i agresivní postoje, což potvrzuje existenci hluboko zakořeněných předsudků ve společnosti.

Druhá část výzkumu, zaměřená na přetrvávání mýtů o bezdomovcích, potvrdila, že tyto mýty jsou ve veřejném povědomí stále velmi silné. Lze říci, že mýty o tom, že bezdomovci zneužívají drogy a alkohol, nebo že jsou sami odpovědní za svou situaci, jsou mezi veřejností široce rozšířené. Tento stav naznačuje, že společnost často bezdomovce stigmatizuje a vnímá je převážně negativně. Předsudky a mýty mají přímý vliv na ochotu lidí poskytnout pomoc, což může vést k dalšímu sociálnímu vyloučení této zranitelné skupiny.

Získané výsledky ukazují, že veřejnost nadále reaguje na bezdomovce stereotypně, což potvrzuje potřebu zvýšené edukace a osvěty v této oblasti. Lze předpokládat, že cílené vzdělávací programy a kampaně zaměřené na destigmatizaci bezdomovců by mohly přispět k větší míře empatie a porozumění této problematice. Současně by tyto snahy mohly vést ke změně veřejného mínění a k vytvoření příznivějšího sociálního prostředí pro bezdomovce.

Navzdory určitým výzvám spojeným s realizací výzkumu, především omezenému počtu respondentů a rizikovým situacím během experimentu, se metoda improvizované role bezdomovce ukázala jako velmi účinná při zkoumání postojů veřejnosti. Tento přístup poskytl cenné poznatky o tom, jak společnost interaguje s lidmi žijícími na okraji společnosti, a může být inspirací pro další výzkumy v oblasti sociální práce a veřejného mínění.

Vzhledem k tomu, že bezdomovectví zůstává aktuálním a stále naléhavým tématem, je třeba pokračovat ve výzkumech, které se zaměřují na destigmatizaci této skupiny a na hledání efektivních způsobů, jak zlepšit interakce mezi veřejností a lidmi bez domova. Další výzkumy by mohly přinést nové poznatky o tom, jak systematicky měnit postoje veřejnosti a podporovat větší sociální začlenění bezdomovců.

Totožně zpracovaný výzkum, který by byl realizován v České republice se nám nepodařilo dohledat.

Seznam použitých zdrojů

American Psychological Association. *How homelessness impacts health*. [on-line]. 2011. [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.apa.org/topics/socioeconomic-status/health-homelessness>.

Bakalářská práce – UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD Institut komunikačních studií a žurnalistiky. PhDr. Sylvie Fišerová.

BARTÁK, Miroslav. *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.: (bezdomovství v zrcadle veřejné politiky)*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. ISBN 80-86625-35-4.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena Zuzana a PELECH, Lubomír. *Slabikář sociální práce na ulici: supervize, streetwork, financování*. Co, jak, proč? Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-148-8.

Česká tisková kancelář. *Almost 24,000 homeless people live in the Czech Republic* [online]. Praha, 2019. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://www.expats.cz/czech-news/article/almost-24000-homeless-people-live-in-the-czech-republic>

DVOŘÁK, Pavel. *Šetření dotazníkové*. Sociologická encyklopedie Sociologický ústav AV ČR [online]. v.v.i. 2018. [cit.2024-10-20]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/%C5%A0et%C5%99en%C3%AD_dotazn%C3%ADkov%C3%A9#:~:text=%C5%A1et%C5%99en%C3%AD%20dotazn%C3%ADkov%C3%A9%20E%80%93%20jedna%20ze%20z%C3%A1kl.%20s-gick%C3%BDch%20technik,na%20n%C4%9B%C5%BE%20jsou%20vy%C5%BEadov%C3%A1ny%20p%C3%ADsemn%C3%A9%20odpov%C4%9Bdi%20od%20respondent%C5%AF.

ETHOS – Evropská typologie bezdomovectví a vyloučení z bydlení v prostředí ČR. [online]. 2005. [cit.2024-03-19]. Dostupné z: https://www.feantsa.org/download/cz_8621229557703714801.pdf

Father Joe's Villages. *Common Myths and Stereotypes of Homelessness*. [on-line]. 2021. [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://my.neighbor.org/myths-stereotypes-of-homelessness/>.

FEANTSA. *ETHOS – European Typology on Homelessness and Housing Exclusion*. [online]. FEANTSA. 2005. [cit. 2023-11-27]. Dostupné z: <https://www.feantsa.org/en/toolkit/2005/04/01/ethos-typology-on-homelessness-and-housing-exclusion?bcParent=27>

FITZPATRICK, Suzanne. *Bezdomovství: přehled výsledků výzkumů z Velké Británie*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. ISBN 80-86625-15-x.

FRAME, Selby. *Norweeta Milburn wants to prevent teenage homelessness*. American Psychological Association [online]. 2017 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <https://www.apa.org/members/content/milburn-prevent-teenage-homelessness>

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.

HRADECKÁ, Vlastimila a HRADECKÝ, Ilja. *Bezdomovství — extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4.

- HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé. Tématická zpráva 2005 zpracovaná pro Evropskou observatoř bezdomovství*. [on-line]. Praha, 2005. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.nadeje.cz/img-content/files/docs/odborne/pslvakj05cz.pdf>
- SLEET, David A. a FRANCESCUTTI, Louis Hugo. *Homelessness and Public Health: A Focus on Strategies and Solutions*. [on-line]. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2021, roč. 18, č. 21. ISSN 1660-4601. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/ijerph182111660>.
- HRADECKÝ, Ilja. *Definice a typologie bezdomovství: [zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR]*. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8
- HUŠÁK, Václav. *PSYCHOLOGIE ŽEBRÁNÍ* [online]. Olomouc, 2020 [cit.2024-10-20]. Dostupné z: https://theses.cz/id/bgffq8/BP_Vaclav_Husak_04042020_final.pdf?fbclid=IwY2xjawGEpCVleHRuA2FlbQlxMAABHQLy_wFsFWZlIG5CV09vdu3g3Qrconyqd66UBlltT9MmNC0xaJjWC-MQbA_aem_yk2a7jaq5GWzhvsiggGRWg. Bakalářská práce – Univerzita Palackého v Olomouci Filozofická fakulta Katedra psychologie. PhDr. Olga Pechová, Ph.D.
- KALNICKÝ, Juraj. *Dobrovolný bezdomovec – senior*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-3079-5.
- KELLER, Jan. *Posvícení bezdomovců: úvod do sociologie domova*. Sociologické aktuality. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. ISBN 978-80-7419-155-8.
- KOŠŤÁLOVÁ, Veronika. *Mediální obraz bezdomovců ve vybraných českých médiích* [online]. Praha, 2013 [cit.2024-10-20]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/53946/130091000.pdfsequence=1&isAllowed=y&fbclid=IwY2xjawGEnMVleHRuA2FlbQlxMAABHcXyhWBc1gha4FaMHYWI4ZCONVPgQ07sWx4yD14szfe7GXHOezCp_kBlsg_aem_9i_ONJATw1uTrpDa_vPmTA.
- KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Sociální ochrana chudých v České republice*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1302-7.
- KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.
- MACALUS, Austen. *Seeing Homelessness Differently*. [online]. College of Liberal Arts. 2018. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://cla.umn.edu/geography/story/seeing-homelessness-differently>.
- MAREK, Jakub; STRNAD, Aleš a HOTOVCOVÁ, Lucie. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0090-1.
- MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Základy sociologie. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-61-3.
- MARTIN, David. *Doing Psychology Experiments*. Vydání sedmé. United States of America: Wadsworth Publishing, 2007. ISBN 979-0-495-11577-9.
- MASLOW, Abraham Harold. *O psychologii bytí*. Klasici (Portál). Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0618-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 3. doplněné vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9.

MATOUŠEK, Oldřich; KODYMOVÁ, Pavla a KOLÁČKOVÁ, Jana (ed.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-x.

MATTHEW DOYLE, David a BARRETO, Manuela. Social relationships, stigma, and wellbeing through experiences of homelessness in the United Kingdom. [online]. *Journal of Social Issues*. 2023, roč. 79, s. 465-493. [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: WILEY ONLINE LIBRARY, <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/josi.12572>.

MEDKOVÁ, Alžběta. „Opatření proti bezdomovcům odnášíme všichni.“ *Jak souvisí bezdomovecká politika a veřejný prostor?* [online]. Radio Wave. 2018. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/opatreni-proti-bezdomovcum-odnasime-vsichni-jak-souvisi-bezdomovecka-politika-a-6683649>.

MOIZ, MAHWISH. *WHERE HOMELESS PEOPLE SLEEP*. [on-line]. CAUF Society. 2023. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://caufsociety.com/where-homeless-people-sleep/>.

PETIT, Junie, Sandrine LOUBIERE, Aurlie TINLAND, et al. *European public perceptions of homelessness: A knowledge, attitudes and practices survey*. *PLOS ONE* [online]. 2019, [cit. 2024-03-19]. ISSN 1932-6203. Dostupné z: [European public perceptions of homelessness: A knowledge, attitudes and practices survey | PLOS ONE](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0218881)

POTTIE, Kevin; KENDALL, Claire E.; AUBRY, Tim; MAGWOOD, Olivia; ANDERMANN, Anne et al. Clinical guideline for homeless and vulnerably housed people, and people with lived homelessness experience. [on-line]. *Canadian Medical Association Journal*. 2020, roč. 192, č. 10, s. E240-E254. ISSN 0820-3946. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1503/cmaj.190777>.

PRŮDKOVÁ, Táňa a NOVOTNÝ, Přemysl. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0.

ŠUPKOVÁ, Danuše; PEŠEK, Jaromír; TRNKA, Luděk; VIDOVIČOVÁ, Helena a VOLNÁ, Jana. *Zdravotní péče o bezdomovce v ČR*. Praha: GRADA, 2007. ISBN 978-80-247-2245-0.

TEIXEIRA, DR. Lígia. *How does the public perceive homelessness*. [on-line]. Centre For Homelessness Impact. 2023. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.homelessnessimpact.org/news/how-does-the-public-perceive-homelessness>

Unity Parenting & Counseling, Inc. *Why Homelessness Is Stigmatized*. [on-line]. 2021. [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://unityparenting.org/why-homelessness-is-stigmatized/>.

VÁGNEROVÁ, Marie; CSÉMY, Ladislav a MAREK, Jakub. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2209-5

VÁVRA, Martin. *Jak vnímáme lidi bez domova? Postoje, názory a aktivity veřejnosti*. [on-line]. *FÓRUM sociální politiky*. 2013, roč. 2013, č. 5, s. 13-20. ISSN 1803-7488. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://vupsv.cz/wp-content/uploads/2021/04/Vavra-Martin-Jak-vnimame-lidi-bez-domova-Postoje-nazory-a-aktivity-verejnosti.-FSP-c-5-2013.pdf>.

VITELLI, PH.D. Romeo. *Why Is Homelessness So Stigmatized?* [on-line]. Psychology Today. 2021. [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/media-spotlight/202106/why-is-homelessness-so-stigmatized>.

VÝROST, Jozef a SLAMĚNÍK, Ivan. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

Williamsonová, Andrea, Reilly, Johanna a Ho, Iris. A systematic review of the effect of stigma on the health of people experiencing homelessness. *Health and Social Care* [online]. 2022, roč. 30, č. 6, s. 12. [cit. 2024-04-21]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/hsc.13884>

ZAJÍČKOVÁ, Klára. *MĚLI BYCHOM SLEDOVAT, CO BEZDOMOVECTVÍ ŘÍKÁ O NAŠÍ SPOLEČNOSTI*. [online]. RESPEKT. 2020. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/rozhovor/meli-bychom-sledovat-co-bezdomovectvi-rika-o-nasi-spolecnosti>.

Zákony pro lidi. *Usnesení č. 2/1993 Sb.: Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky* [online]. [cit. 2023-11-27]. Dostupné z: [2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod](#)

Přílohy

Příloha 1: Dotazník	61
---------------------------	----

Příloha 1: Dotazník

Tab. 1: Dotazník o veřejném vnímání bezdomovectví a zkoumání mýtů

1. Myslíte si, že většina z nich je duševně nemocná?	ANO	NE
2. Myslíte si, že většina z nich zneužívá drogy a alkohol?	ANO	NE
3. Myslíte si, že většina z nich je nebezpečná a agresivní?	ANO	NE
4. Myslíte si, že jejich špatné rozhodnutí v životě vedlo k tomu, že jsou teď na ulici?	ANO	NE
5. Myslíte si, že dávají přednost svobodě života na ulici, před povinnostmi bydlící populace?	ANO	NE
6. Myslíte si, že většinu svých peněz utratí za alkohol nebo drogy?	ANO	NE
7. Myslíte si, že bude stačit to, aby si našli práci a tím by se vrátili zpět do života bydlící populace?	ANO	NE
8. Myslíte si, že žijí v nehygienických podmínkách, protože jim tak žít vyhovuje?	ANO	NE
9. Myslíte si, že jsou zodpovědní za svou životní situaci, ve které se teď nachází?	ANO	NE
10. Myslíte si, že většina z nich jsou nevšímavý a nevděční za pomoc, kterou dostanou?	ANO	NE
11. Myslíte si, že většina z nich má nižší inteligenci?	ANO	NE
12. Myslíte si, že to, že zapáchají je pro ně vyhovující?	ANO	NE

Zdroj: vlastní zpracování